

**DNE**

**OPERE MINORE**

VITA NUOVA - RIME - CONVIVIO DE VULGARI ELOQUENTIA  
MONARCHIA - EPISTOLAE - ECLOGAE QUESTIO DE AQUA ET TERRA  
EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE VIRGIL GÂNDEA'  
ILUSTRAȚII DE ION STATE REDACTOR NICULINA BENGUȘ  
UNIVERS 1971

OPERE MINORE

VIAȚA NOUĂ - RIME - OSPĂȚUL  
DESPRE ARTA CUVÎNTULUI ÎN LIMBA VULGARĂ  
MONARHIA - SCRISORI - EGLOGE  
ÎNTREBARE DESPRE APĂ ȘI PĂMÎNT

TRADUCERI DE FRANCISCA BĂLTĂCEANU, TITUS BĂRBULESCU, OANA  
BUSUIOCEANU, VIRGIL GÂNDEA, PETRU CREȚIA, ȘTEFAN AUG. DOINAȘ,  
SANDU MIHAI LĂZĂRESCU, ELENA NASTA, ROMULUS VULPEȘCU

COMENTARIILE DE OANA BUSUIOCEANU,  
VIRGIL GÂNDEA, ȘTEFAN AUG. DOINAȘ,  
ALEXANDRU DUȚU

INTRODUCERE, TABEL CRONOLOGIC ȘI NOTE INTRODUCATIVE DE  
VIRGIL GÂNDEA.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Scrierile cuprinse în acest volum au fost traduse după textele originale publicate în ediția Dante Alighieri, *Tutte le opere a.* cura di Luigi Blasucci, Firenze, Sansoni, 1965. Blasucci a folosit la rîndul său ediția *Opere di Danie* a cura della Società Dantesca Italiana, Firenze, 1921 (2a ed., Firenze, 1960) apelînd însă, pentru unele scrieri, la îmbunătățirile propuse de diverși specialiști, după cum urmează:

*Vita nuova*: ed. Michele Bărbi, Firenze, Bemporad, 1932;

*Rime*: ed. Dantesca 1921 cu corectările lui Michele Bărbi din *Studi danteschi*, voi. IX (pentru «Disputa cu Forese Donati»);

*Convivio*: ed. G. Busnelli e G. Vandelli, vol. I-II, Firenze, Le Monnier, 1954 — 1964;

*De vulgari eloquentia*: ed. A. Marigo, Firenze, Le Monnier, 1938;

*Monarchia*: ed. P. G. Ricci, Milano, Ulrico Hoepli, 1965;

*Epistolae, Eclogae și Questio de aqua et terra*: ed. Dantesca, 1921.

Ordinea scrierilor în volum este aceea adoptată de Societatea Dantesca Italiană (la fel în ed. Blasucci).

Între *Rime*, nu am repetat versurile din *Vila nuova* și *Convivio*, cum procedează alți editori, nici pe acelea adresate Poetului (care sînt imprimate în *Comentarii*); de aci nepotrivirea între numerotarea din prezenta ediție (în cifre arabe) și aceea din ed. Dantesca, numerotare reprodușă totuși (cu cifre romane între paranteze), fiind adesea folosită în referințele lucrărilor științifice.

Autorii comentariilor au profitat, firește, de erudiția comentatorilor anteriori. Pentru *Convivio* izvorul principal a fost ed. citată a lui G. Busnelli și G. Vandelli.

Citatele lui Dante din poezii clasici sau trubadurii medievale au fost reproduse în forma (și ortografia) din textul original, dînd traducerea în *Comentarii*.

Citatele din *Divina Comedie* reproduc traducerea Etei Boeriu, Buc., ELU, 1965.

*Indicele de nume* cuprinde numai personajele și locurile menționate în operele lui Dante.

## INTRODUCERE

*Dante Alighieri, unul dintre cele mai reprezentative spirite ale civilizației europene și ale umanității în întregimea ei, s-a născut la Florența, într-o familie de bună reputație dar cu posibilități modeste, în 1265.*

*După studii dirijate de cărturarul Brunetto Latini cu care a învățat teologie, filozofie, artă poetică, după primele afirmări literare în tovărășia lui Guido Cavalcanti, Cino da Pistoia, Lapo Gianni, el a intrat în slujba cetății, în iunie 1289 a luat parte la lupta de la Campaldino unde florentinii i-au învins pe toscani, împărțite între guelfi —partizani ai papii, și ghibelini — partizani ai împăratului german care revendica supremația fostului Imperiu roman, cetățile Italiei duceau pe atunci lupte cărora le va cădea victimă și Poetul florentin aparținând, prin familie, partidei guelfe.*

*Din tinerețe — marcată prin puternica dragoste pentru Beatrice Portinari care îi inspiră prima operă, Vita nuova — Dante nutrește idealul nemuririi pe care vrea să-l slăvească într-o operă fără precedent, în acest proiect asociază profunzime de gîndire, talent-poetic, erudiție umanistă, disciplină scolastică și tenacitate, calități care fac din el nu numai autorul de-a pururi celebru al Divinei Comedii, dar și un înalt exemplu de realizare umană în slujba unei opere supraumane. Divina Comedie, opera sa de culme, impresionează pînă astăzi nu numai prin elevația*

ideilor, bogăția științei, măiestria alcătuirii, dar mai ales prin constatarea neverosimilă că monumentul este opera unui singur om care a creat în cele mai triste condiții de dăruire — acelea ale proscrisului.

Optînd între guelfii « negri » — partizani ai papii — și cei « albi » — partizani ai independenței Florenței — pentru cei din urmă, Dante este condamnat în 1302 la exil perpetuu și-și sfîrșește zilele pribegind prin cetățile din nordul Italiei. Pînă la hotarul vieții sale el a crezut într-o întoarcere acasă, punîndu-și nădejdea în biruința lui Henric al VII-lea de Luxemburg, împăratul Germaniei care aspira la tronul de împărat al vechii Rome și care — credea Poetul — ar fi putut realiza visul lui de unitate și pacificare a Italiei. Deceționat, Dante găsește un ultim refugiu la Ravenna, unde moare la 13 spre 14 septembrie 1321.

Peregrinările nu i-au împiedicat însă Poetului împlinirea vocației, în inimitabil edificiu literar el a clădit nemuritoare trepte — Operele \ — încununate cu opera majoră, Divina Comedie, scrisă, probabil, '307 și 1321.

Opera lui Dante a fost supusă celor mai diverse aprecieri, mărturie peremptorie a nesigurăței spiritului critic european în decurs de șapte secole.

"e l-a declarat « ilizibil », iar Shelley « puntea azvîrlită peste fluviul ui, care unește lumea modernă cu cea veche ». Două judecăți ade-  
îl definesc pentru cititorul contemporan: « Un mare poet, cel mai  
hip de poet care se înalță în Europa, între Vergiliu și Shakespeare »  
; Gillet) și: « Mai mult decît oricare altul a slujit pentru întemeierea  
ii italiene » (Marc Monnier).

perele minore ale lui Dante apar acum pentru prima oară în limba ă. Minore este denumirea prin care istoricii literari le-au deosebit 'rele monument, marea operă a Poetului, Divina Comedie. Consi-separat, ele ar fi fost însă capabile, chiar fără scrierea de încunu-să-i asigure lui Danie un loc în istoria cugetării și literelor medie-Literatura noastră s-a străduit mai întîi, cum era firesc, și cu efor-tereu mai răsplătite la care s-au asociat poeți și cărturari de seamă, i Heliade Rădulescu, Nicu Gane sau George Coșbuc, să dobîndească iune românească a Divinei Comedii cit mai aproape de înțelesul și 'ia originalului; exercițiu și ambiție rezervate fiecărei generații lite-care justifică ultima, remarcabilă, tălmăcire a Etei Boeriu (București, ', 1965). Iată de ce între prima traducere integrală a poemului divin ea a lui George Coșbuc, tipărită în 1925-1932 — și întregirea operei inte în veșmînt românesc prin Scrierile minore, au trebuit să treacă w patru decenii.

'ultura noastră s-a înîlînit de mult cu aceste alcătuiți poetice, filo-sau politice ale marelui florentin, încă din evul mediu, traducerea rit sapiențiale Fiore di virtu făcută în Moldova la sfîrșitul secolului VI-lea (după unii cercetători

chiar cu un veac mai devreme) pune litorul român în fața unor pasaje din Convivio pledînd pentru ideea istă a «înnobilării prin virtute și învățătură». În 1700, o nouă tra-', a cărții, prin intermediar grecesc, apare la Snagov sub titlul Floarea ilor, tipărită de Antim Ivireanul. Așa pătrund întîiele texte din Dante eratura românească medievală.

ni

c\

## INTRODUCERE

*In documentatul studiu Dante în România (publicat în Studii despre Dante, București, E.L.U., 1965, p. 345-422), T. Pârvulescusi D.D. Panai-tescu au înfățișat cu ample referințe receptarea Operelor minore în literatura noastră. Ele ocupă un loc incomparabil mai mic decît traducerile, comentariile, circulația rodnică de motive ale Divinei Comedii. O singură scriere minoră a fost tradusă și tipărită în întregime pînă acum: Monar-chia, publicată în 1942 în Izvoare de filozofie, voi. II, în tălmăcirea lui Titus Bărbulescu și Sandu Mihai Lăzărescu.*

*Opera poetică de tinerețe a lui Dante a trezit interesul cărturarilor noștri încă de acum mai bine de un secol, în 1855 un anonim traduce sonetul Con l'altre donne (« Cu alte doamne. . . », Vita nuova 14) publicat în revista Zimbrul din Iași. Cincisprezece ani mai lîrziu, Ion Heliade Rădulescu traduce sonetul Deh peregrini che pensosi andate («Ah, pelerini, gîndindu-vă-n mers . . . », op. cit. 40), apărut în Typographul român. Tălmăcirile fragmentare (sonete, uneori capitole întregi) se înmulțesc, iar seria traducătorilor, de la simpli amatori pînă la artiști ai versului ca George Coșbuc, Lucian Blaga, George Călinescu devine tot mai mare. Vita nuova a avut însă cititori pasionați în Mihai Eminescu, George Coșbuc, Odavian Goga și comentarii atente în studiile asupra literaturilor romanice ale lui N. Iorga sau în cursurile universitare ale lui Ramiro Ortiz.*

*Convivio — despre a cărui terminologie filozofică a dat recent un valoros studiu Nina Faton ('Studii despre Dante, p. 179-200) — a fost una din operele temeinic studiate de George Coșbuc pentru comentariul său la Divina Comedie (publicai de Al. Dușu și Titus Pârvulescu, 2 vol., 1963-1965). Din Monarchia, în afara amintitei traduceri integrale mai apăruse un fragment în revista Transilvania (1921), împreună cu comentarii de Ion Georgescu. În 1938, Iulian Peter sporește exegeza acestei opere prin interesantul studiu Dante și Monarchia.*

*Tratatul De vulgari eloquentia pe care în Cursul de istoria limbii italiene îl prezentase acad. Iorgu Iordan, a format recent obiectul studiilor Ninei Facon ('Dante și*

chestiunea limbii, 1962) și Mărio Ruffini (Caracterul modern al doctrinei lingvistice a lui Dante, 1964). Alături de Divina Comedie, Scrierile minore formează substanța exegezelor lui Alexandru Bălăci, publicate în ultimii ani ('Studii italiene, /, 1958; Note despre soarta literară a lui Dante Alighieri, 1965., ș.a).

Operele minore ale lui Dante au valoare de sine stătătoare și istoricul literar, istoricul filozofiei, al lingvisticii sau al ideilor politice le poate

## IX

### DANTE ALIGHIERI — OPERE MINORE \_\_\_\_\_

*citi, separate, cu inapreciabil folos. Ca trepte către Divina Comedie, către înțelegerea și prețuirea operei principale a lui Dante, ele stnt însă o lectură obligatorie pentru toți. încă din 1921, în studiul Dante și latinitatea, Ovid Densușianu propunea «să se traducă în românește și Vita nuova, cite ceva din Canzoniere (Rimele) și din celelalte scrieri ale lui, iar alături de acestea să se publice studii lămuritoare, cum s-au dat în alte literaturi ». Criticul stabilea și un plan de studii asupra operelor mici ca o introducere necesară la lectura Divinei Comedii în care Poetul «a concentrat întreaga lui evoluție spirituală și artistică».*

*A avea îngrijite traduceri din toți clasicii literaturii universale este un obiectiv primordial în programul oricărei culturi naționale. Promotorii literaturii române moderne au înscris traducerea operelor lui Dante între primele lor inițiative. Acum mai bine de un secol, proiectînd un început de bibliotecă universală Ion Heliade Rădulescu amintea pe Dante între « cei mai remarcabili autori antici și moderni ale căror scrieri au contribuit spre împlinirea faptei mari a civilizațiunii, spre formarea minții și inimii umane, spre perfecția omului». ('Chemare, în Curier de ambe sexe, datată 25 martie 1846).*

*Cu volumul de față traducerea integrală a operelor lui Dante în românește este încheiată. Paginile care urmează, fără a avea, toate, frumusețea sau profunzimea Divinei Comedii, reprezintă, cum observa cîndva Nicolae Iorga despre creația lui Dante, « același izvor al unei literaturi care, dacă nu e înțeleasă întreagă de toți, are ceva pentru oricine și nu e străină de nimeni în ceea ce constituie adevărata ei esență». Aceste pagini dezvăluie trăsături ignorate din Dante gînditorul, luptătorul, poetul, omul și reușesc să ni-l apropie și mai mult pe acela care, cum îi plăcea băl\_rînului nostru cărturar să-l evoce, a fost « un suflet din sufletul epocii sale, cum a fost carne din carnea oamenilor de atunci ».*

Virgil Gîndea

D A N T E

VIAȚA ȘI OPERA

1265, *mai 21* Se naște la Florența Dante (Durante) Alighieri, fiul avocatului Aldi-ghiero și al donnei Bella.

1266 Partidul guelfilor din care fac parte și Alighierii izgonește pe ghibelini din Florența și ia cîrmuirea cetății.

1274, *sfirșitul lui mai* Dante întâlnește pe Beatrice, fiica lui Folco Portinari din Florența și se îndrăgostește de fata în vîrstă de opt ani și patru luni.

1283, *sfirșitul lui mai* Dante primește salutul Beatrice! și ti închină primul sonet: *A ciascun' alma presa e gentil core* (« Oricărui suflet cărui domn e dorul/și nobilelor inimi. . . » Vita nuova 3). Pînă în 1290 Poetul dedică iubitei sonete și can-țone cuprinse apoi în *Vita nuova*.

1289 Dante ia parte la lupta cu ghibelinii de la Campaldino.

1290, *iunie 8* Moare Beatrice. Poetul continuă să-i închine versuri. Spre această dată se consacră cu pasiune studiului filozofiei sub influența operelor lui Boețiu, Cicero și Aristotel.

1292-1293 Scribe *Vita nuova*. Continuă să scrie versuri cuprinse în culegerea de *Rime*.

1294 Dante se împrietenește la Florența cu Carol Martel, fiul lui Carol II d'Anjou, regele Neapolelui și Siciliei. Către această dată se căsătorește cu Gemma, fiica lui Manetto Donați, vărul lui Corso Donați, aprigul dușman al Poetului. Din această căsătorie se nasc copiii Iacopo, Pietro, Antonia (călugărită probabil sub numele de Beatrice în mănăstirea Santo Stefano degli Olivi din Ravenna) și, poate, Giovanni.

1295 Se înscrie în *L'Arte dei medici e speziali* (« Corporația medicilor și spițerilor ») și intră în viața politică a cetății.

1295, *noiembrie 1* — 1296, *aprilie 30* Este membru al Consiliului special al poporului. 1295, *decembrie 14* Participă la un Consiliu pentru alegerea priorilor. 1296, *mai* — *septembrie* și 1297 Face parte din Consiliul celor o sută.

1300 E trimis în ambasadă la Sâmbenedo pentru a invita comuna să delege reprezentanți la o adunare a guelfilor din Toscana în vederea reînnoirii legii și alegerii unui căpitan. Este anul «călătoriei în cealaltă lume », descrisă în *Divina Comedie*.

## XI

1300, *iunie 15* — *august 15* Este ales prior al Artelor. La 19 iunie votează împotriva politicii papii Bonifaciu al VIII-lea de amestec în viața politică a Florenței.

1300, *iulie 22* Papa cere legatului pontifical de la Florența să excomunicare pe rectori, consilieri și priori, între care și pe Dante, dar legatul amână împlinirea măsurii pînă la încetarea mandatului lui Dante. Guelfli din Florența încep să se împartă în « albi » (partizani ai libertății cetății) și « negri » (partizani ai papii).

1301, *martie 15* Se opune, într-un consiliu, politicii regelui Carol d'Anjou.

1301, *aprilie 1* — *septembrie 30* Face iar parte din Consiliul celor o sută.

1301, *aprilie* Este ales să conducă lucrări de lărgire a căii Sîn Procolo.

1301, *aprilie 14* E consultat de conducerea Florenței asupra modului de alegere a priorilor; se pronunță împotriva alegerii partizanilor papii.

1301, *iunie 19* Pledează, în consiliu, împotriva acordării de sprijin militar papii.

1301, *octombrie* Este trimis în ambasadă la papa Bonifaciu al VIII-lea pentru definirea raporturilor dintre Sfîntul Scaun și Florența.

1301, *noiembrie 1* Carol de Valois ocupă Florența în numele papii, ca « pacificator al Toscanei » și aduce la putere pe guelfii « negri » în frunte cu Corso Donati. Dante, aflat în călătorie, nu se mai întoarce la Florența.

1302, *ianuarie 27* Noua conducere a Florenței condamnă pe Dante și pe alți patru fruntași guelfi « albi » la plata unei amenzi de 5000 florini, exil pe doi ani și excludere pe viață de la oficiile publice, sub acuzația de corupție, tulburare a păcii și opoziție față de Scaunul papal. Neplata amenzii în trei zile ducea la confiscarea bunurilor și pustiirea proprietăților celor condamnați. Pedepsa este comunicată lui Dante la Siena, unde se refugiase.

1302, *martie 10* Refuzînd să se supună pedepsei nedrepte, Dante și alți 14 fruntași florentini sînt condamnați în continuare la arderea pe rug. împreună cu alți exilați, Poetul s°. stabilește la Arezzo.

1302, *iunie 5* Dante se află la Sîn Godenzo, în munții Apenini, și dă garanții Ubaldinilor pentru daunele suferite în războiul împotriva Florenței.

1303 Conducătorii Florenței, pentru a exercita presiuni morale asupra lui Dante, hotărăsc că fiii săi, rămași acasă, vor suferi soarta tatălui lor cînd vor împlini vîrsta de 14 ani. Dante pleacă de la Arezzo la Forlî, unde capătă slujba

de secretar al lui Scarpetta degli Ordelaiffi. Merge în solie la Verona, la curtea familiei Scaliger.

1304 Face parte dintre cei 12 consilieri ai guelfilor « albi » care tratează cu cardi

nalul Niccolô da Prado, « pacificator » al Papii, venit din partea Florenței să discute cu exilații, în același an, despărțindu-se de tovarășii săi de exil, se stabilește la Verona, la curtea lui Bartolommeo della Scala, care-i acordă ospitalitate.

1304—1307 Scribe tratatele *De vulgari eloquentia* și *Convivio*. Nu se cunoaște exact itinerariul exilului său în acești ani, numeroase cetăți și castele italiene reven-

## XII

o

### VIATA ȘI OPERA

dicînd cinstea de a-1 fi găzduit. Poetul a petrecut o vreme la contele Guido Salvatico în Casentino, lângă izvoarele Arnului, probabil în castelul din Porciano, și cu Ugucione în castelul Faggiuola din munții Urbino. Se spune că a vizitat Universitatea din Bologna și că în august 1306 a fost la Padova. în același an a tratat pentru marchizii Malaspina pacea cu episcopul din Luni. Nu este dovedit că a vizitat în 1307 Parisul.

1308 Henric al VII-lea de Luxemburg este ales împărat al Sfintului Imperiu romano-german. Dante nutrește speranța că împăratul va uni și va pacifica Italia.

1309, ianuarie 6 încoronarea lui Henric al VII-lea la Aix-la-Chapelle.

1310 Dante scrie *Epistola (V-a) către regii, principii și popoarele Italiei* în care anunță, cu imagini mesianice, venirea celui ce va aduce dreptatea și pacea (Henric al VII-lea).

1311, martie 31 într-o *Epistolă (a VI-a) către preaticăloșii florentini*, scrisă la Casentino, Dante îi condamnă că 1-au înfruntat pe Henric al VII-lea care voia să ocupe orașul.

1311, aprilie 17 Dante scrie lui Henric al VII-lea încercînd să-1 convingă să lupte pe Arno (atacînd Florența), acolo putînd mai ușor cuceri coroana Italiei.

1311, septembrie Conducerea Florenței exclude pe Dante de la «Reforma lui Baldo

d'Aguglione » prin care sînt amnistiați exilații din 1302.



1312, iunie 29 Henric al VII-lea este încoronat ca împărat în biserica San Giovanni

în Laterano din Roma.

1313, august 24 Henric al VII-lea moare la Buonconvento, lângă Siena. în același

an, Dante scrie tratatul *Monarchia*, pledînd pentru armonia dintre autoritatea spirituală a papii și puterea temporală a împăratului. Pentru tezele ei cartea a fost condamnată și arsă public, la Bologna, în 1329.

1314, după 20 aprilie Dante scrie *Epistola (I-a) către cardinalii italieni*, adunați

în conclav pentru alegerea unui nou papă după moartea lui Clement al V-lea.

Pînă în 1318 pribegește prin diferite orașe ale Italiei de nord: la Gubbio,

la Bosone dei Rafaelli; în mănăstirea Santa Croce di Fonte Avellana din munții Apenini; poate la Lucea, la prietenul său Ugucione.

1315, mai 19 Conducerea Florenței acordă exilaților o amnistie în condiții pe care

Dante nu le acceptă. Revoltat, scrie *Epistola către prietenul florentin*.

1315, august 29 Ghibelinii, sub conducerea lui Ugucione della Faggiuola, înving pe guelfi la Montecatini. Florentinii se răzbună condamnînd încă o dată pe Dante la moarte.

1316, iunie 2 Dante este exclus de la amnistia acordată exilaților de către Lando da Gubbio.

1318 Dante este găzduit la Verona de Cangrande della Scala, fiul fostului său protector Bartolommeo. în același an se mută la Ravenna unde se bucură de ospitalitatea lui Guido da Polenta. De la Ravenna scrie *Ecloghele* către Giovanni del Virgilio, prietenul său din Ravenna.

### XIII

#### DANTE ALIGHIERI - OPERE MINORE

1319 sau 1320 Călătorește la Mantua și Piacenza.

1320, ianuarie 20 La Verona, susține public tezele sale despre poziția apei față de pămînt (*Questio de aqua et terra*).

1321, vara Merge în ambasadă la Veneția pentru Guido da Polenta, gazda sa din Ravenna, în cursul ultimei sale perioade la Ravenna a încheiat *Divina Comedie*.

1321, septembrie 13 spre 14 Dante moare la Ravenna.

VITA NUOVA

VIATA NOUĂ

Nota introductivă și comentariile: Virgil GÂNDEA Traducerea prozei:  
Oana BUSUIOCEANU Traducerea versurilor: Romulus VULPESCU

vi . 3

• "V: • .- -f

### **VITA NUOVA**

în Viața lui Dante, Boccaccio declară că Poetului « i-a fost foarte rușine în anii săi de maturitate că a scris această cârtică » — Vita nuova.

Dacă marele florentin nu și-a mărturisit regrete asemănătoare pentru alte opuscul de incomparabil mai mică valoare, jocuri literare ca Eclogele sau materiale autobiografice ca Epistolele, amărăciunea lui pentru o scriere neizbutită trebuie pusă pe seama scopurilor înalte pe care le hărăzise acestei scrieri. Vita nuova, cea dinții operă a lui Dante, scrisă către 1292, trebuia să fie deci în intenția autorului ei o creație desăvârșită. Poetul intra în republica literelor cu neobișnuite exigențe și, chiar dacă nu le-a împlinit, hotărîrea lui ne îngăduie să căutăm tocmai în această carte de început convingeri, idealuri și ambiții treptat afirmate și înfăptuite pînă la măsura sublimă în restul operei sale.

Mulți comentatori au văzut în Vita nuova un simplu document literar, un jurnal de impresii sentimentale printre care străbat ici-colo elemente din erudiția și formația filozofică a cărturarului.

Pentru înțelegerea cărții trebuie să acceptăm suportul real de fapte pe care se întemeiază construcția poetică și spirituală a lui Dante. în copilărie el cunoaște la Florența o fată, Beatrice Portinari, care-i provoacă o puternică impresie prin frumusețea și calitățile sale sufletești. După un număr de ani o revede adolescentă, în plină înflorire și strălucire, și sentimentul ce-l încearcă pentru ea capătă dimensiunile unei experiențe unice. Pasiunea unui meditativ

încălinat prin structură să sublimeze orice trăire este potențată de neașteptata moarte a tinerei fete. Imaginea ei, puterea sentimentelor și reflecțiilor pe care i le-a prilejuit întâlnirea din tinerețe cu Beatrice marchează pînă la sfîrșit viața și opera Poetului. Beatrice devine un motiv capital al creației dantești. Plecînd de la Vita nuova, o regăsim în Convivio, în multe din Rime și, în toată strălucirea, ca și în înaltul ei înțeles, ne apare apoteozată în Divina Comedie.

Au dreptate deci toți cei care văd în Beatrice nu numai dragostea unică a vieții lui Dante, slăvită « Stăpînă» a sufletului său, ci, așa cum

## VITA NUOVA

îngăduie interpretarea medievală a diminutivului Bice, un simbol al aspirației lui către o «fericire în ceruri» (beatitudine in coelis), al cărei nume rămîne de țapi necunoscut (cap. 1).

înțelesul literal al operei cuprinde descrierea completă a jocului dra-gosteînculor unei viziuni curtenitoare, gentile, aceea a societății medievale. Pasiunea este exprimată în versuri; obiectul real al ei (la donna genti-lissima) este ascuns prin sentimentele prefăcute pentru o altă femeie (la dame de defense); dar adevăratele stări sufletești se arată pe chip: Amor ia locul tuturor simțurilor și poate fi văzut în ochii îndrăgostitului. Nutrit de dor, sublimat de viziuni și meditații, alotstăpîn prin suferință, sentimentul nu mai poate fi ascuns; Dante își mărturisește dragostea biruitoare în cîteva din cele mai frumoase canțone ale lui: « Voi, ce-al iubirii drum puteți străbate, /priviți: se zbate jom în durere ca a mea mai mare?» (cap. 7); sau «Amanți, să plîngeți: și Amorul plinge!» (cap. 8); sau «Vreau, doamne, - al căror gînd pătruns de-amor e » (cap. 18). Prin multe din aceste versuri Poetul se apropiase de măiestria Divinei Comedii; înălțarea Beatricei de la treapta pasiunii la aceea a contemplației îngăduia acestui spirit însetat de sublime sinteze să concentreze într-un simbol dragostea lui de Frumusețe, de Bine și de Adevăr. De aici attributele spirituale ale iubitei, montarea motivului într-o diademă de simboluri numerice, cromatice, filozofice și teologice pe care ni le dezleagă scrierile de mai tirziu — Convivio sau Divina Comedie. De aici contradicția funciară a cărții în care adesea elevația ideilor, gingășia sentimentelor, delicatețea versului sînt înecate în didactice expuneri scolastice.

Amestecul de ficțiune și realitate, știință și poezie, scolastică și lirism care ne poate stingheri în lectura primei opere a lui Dante constituie totuși cel mai bun exercițiu pentru introducerea în întreaga creație a poetului, pentru înțelegerea și prețuirea ei.

*Preocupările pe care nu le putea încă armonic exprima la douăzeci și șapte de ani devin în Divina Comedie fațetele organice ale aceleiași realități supreme, căreia Dante îi închinase încă din tinerețe superioare însușiri de reflecție filozofică, trăire umană și creație poetică.*

în acea parte a cărții memoriei mele înainte de care prea puține s-ar putea citi \ se află un titlu care spune: *Incipit vita nova* <sup>2</sup>. Sub acest titlu stau scrise cuvintele pe care vreau să le aștern în cartea de față, dacă nu toate, măcar înțelesul lor.

De nouă ori, după nașterea mea, cerul luminii revenise prin propria-i rotire aproape în același punct <sup>3</sup>, când ochilor mei li s-a înfățișat pentru prima dată slăvită doamnă a cugetului <sup>4</sup> meu, pe care mulți au numit-o Beatrice, neștiindu-i alt nume <sup>B</sup>. Ea zăbovisse în viața asta atîta încît cerul înstelat se rotise înspre răsărit cu a douăsprezecea parte a unui grad <sup>6</sup>;

**<sup>1</sup> Adică la începutul memoriei formată ca facultate, înainte de care nu se poate pune temei pe mărturiile ei.**

**<sup>1</sup> începe viața nouă (lat.). Acest titlu a fost îndelung comentat de specialiști. După unii, Dante denumește prin el o *perioadă nouă* a vieții (începutul unei noi vîrste, sau o schimbare profundă, datorată dragostei pentru Beatrice, comparată cu o *renaștere*). După Pietro Frati-celli (*La Vita nuova di D. A.*, Firenze, 1911, p. 6) — care citează în sprijinul său pe Dante însuși, *Purg.* XXX, 115; *Inf.* XXXIII, 88; *Par.* XVII, 80 și comentariul lui Cristophoro Landino la *Divina Comedie* — adjectivul noua trebuie tradus «tînăra», deci titlul ar fi: *Viața (din vîrsta) tînăra*.**

**<sup>3</sup> împlinisem nouă ani de la naștere.**

**<sup>1</sup> în text: *mente* — minte, suflet.**

**<sup>s</sup> în text: *la quale fu chiamata da molti Beatrice, i quali non sapeano che si chiamare*. Pe care au numit-o Beatrice mulți care nu știau cum o cheamă. S-ar părea deci că numele de Beatrice i-a fost dat de aceia care nu i-l cunoșteau pe cel adevărat și așa s-a tradus mai sus, dar comentatorii au propus mai multe interpretări, nici una satisfăcătoare. Pierre-Gauthiez, *Dante*, Paris, 1908, p. 22, crede că sensul ar fi: < care nu știau valoarea numelui ce-l pronunțau... adică înțelesul său secret, *senhal-u\ trubadurilor* ».**

**<sup>9</sup> În *Convivio* II, 5 Dante arată că sfera înstelată parcurge un grad în o sută de ani. A douăsprezecea parte a unui grad reprezintă deci opt ani și patru luni, vîrsta Beatrice! când a văzut-o Poetul.**

## VITA NUOVA

astfel încît mi s-a înfățișat aproape la începutul celui de al nouălea an al ei, iar eu am văzut-o aproape către sfîrșitul celui de al nouălea al meu <sup>7</sup>. Mi-a apărut înveșmîntată într-o preanobilă culoare, roșul smerit și cuviincios, încinsă și împodobită cum se cuvenea vîrstei ei fragede, în clipa aceea, adevărat spun că spiritul vieții <sup>8</sup>, care sălășluiește în cel mai tainic lăcaș al inimii, începu să tremure atît de tare, încît se vădea cumplit pînă și în cele mai mici vinișoare; și tremurînd, rosti aceste cuvinte: *Ecce deus fortior me, qui veniens dominabitur mihi*<sup>9</sup>. în clipa aceea, spiritul animal, care sălășluiește în lăcașul de sus, unde toate spiritele senzitive își aduc percepțiile <sup>10</sup>, începu să se minuneze foarte și, adresîndu-se anume spiritelor văzului, rosti aceste cuvinte: *Apparuit iam beatitudo vestra*<sup>n</sup>. în clipa aceea, spiritul natural, care sălășluiește în partea unde se distribuie hrana noastră<sup>12</sup>, începu să plîngă și, plîngînd, rosti aceste cuvinte: *He.u miser, quia frequenter impedilus ero deinceps*<sup>13</sup>. De atunci înainte, pot spune că Amor mi-a stăpînit sufletul, care curînd s-a însoțit cu el<sup>14</sup> și a început să dobîndească față de mine atîta cutezanță și stăpînire datorită puterii pe care i-o dădea imaginația mea, încît eram nevoit să-i împlinesc întru totul dorințele. El îmi porunca deseori să caut s-o văd pe această făptură îngerească; drept care, în copilărie am căutat-o adesea, a-flîndu-i purtări atît de nobile și vrednice de laudă încît, fără-ndoială, se putea spune despre ea acea vorbă a poetului Homer: « Nu părea fiică de muritor, ci de zeu <sup>15</sup>. -Și cu toate că imaginea ei, care mă însoțea pururi, dovedea pornirea lui Amor de a mă domina, avea totuși o virtute atît de nobilă, încît n-a îngăduit niciodată ca Amor să mă stăpînească fără îndrumarea credincioasă a rațiunii, în lucrurile în care era de folos a da ascultare unei asemenea îndrumări. Dar cum, zăbovind asupra pasiunilor <sup>16</sup>

**<sup>7</sup> Născut în mai 1265, reiese că Dante a întîlnit-o pe Beatrice în mai 1274, cînd urma să împlinească nouă ani.**

**" *Lo spirito della vita*. René Guenon a observat frapanta asemănare ( și în termeni) cu * tvatma* din doctrina hindusă.**

**' Iată venind o divinitate (Dragostea) mai puternică decât mine care mă va st p ni (lat.). In creier. Localizarea  spiritelor  în corp corespunde concep iilor psihologice medievale. A își apărut fericirea voastră (lat.). In g t.**

**Vai mie, căci de acum adesea voi fi tulburat (lat.). Cf. *Convivio* II, 2.**

***Iliada* III, 158 (  Seamănă minunat la chip cu zei ele nemuritoare  ) sau XXIV, 258 ( Nu putea fiu de muritor să fie, ci de zeu  ). " Cf. *Convivio* III, 8, n. 159.**

## VIAȚA NOUĂ

și faptelor unei vârste atît de fragede par a spune povești, le voi lăsa de-o parte; și trecînd peste multe lucruri ce s-ar putea alege din cartea <sup>17</sup> de unde izvorăsc acestea, mă voi opri la acele cuvinte care stau scrise în memoria mea în alte capitole mai importante.

După ce trecuseră atîtea zile încît tocmai se împliniseră nouă ani de la apariția mai sus-amintită a acestei preaalese <sup>18</sup>, în ultima dintre ele s-a întîmplat ca minunata madonă să mi se arate înveșmîntată în alb neprihănit, însoțită de două nobile doamne mai înaintate în vîrstă; și trecînd pe stradă, și-a întors ochii înspre locul unde mă aflam eu copleșit de sfială, și cu o nespusă curtenie <sup>19</sup>, care astăzi este răsplătită în veacul vecilor, m-a salutat plină de virtute <sup>20</sup>, astfel încît mi s-a părut în clipa aceea că ating toate culmile fericirii. Ceasul în care mi-a fost hărăzit prea dulcele ei salut era fără greș al nouălea din acea zi<sup>21</sup>; și cum atunci a fost prima oară cînd cuvintele i s-au desprins de pe buze pentru a ajunge la urechea mea, am încercat o asemenea desfătare încît, îmbătat parcă, am fugit de lume refugiindu-mă în lăcașul singuratic al odăii mele și am început să cuget la acesta făptură plină de curtenie. Și gîndindu-mă la ea, m-a cuprins un somn ușor, în care mi se înfățișa o vedenie miraculoasă. Mi se părea că zăresc în odaia mea o piclă de culoarea focului în care deslușeam chipul unui senior înfricoșător la vedere <sup>22</sup>; și mi se părea a fi atît de voios, încît era lucru de mirare; iar vorba lui spunea multe lucruri pe care eu nu le înțelegeam, în afară de cîteva, printre care deslușeam acestea: *Ego dominus tuus* <sup>23</sup>. în brațele lui vedeam parcă dormind o făptură aco-

<sup>17</sup> Cartea memoriei, amintită mai sus.

" Dante împlinise deci optsprezece ani, iar Beatrice șaptesprezece ani și patru luni.

" In text: *cortesiala*. Cf. *Convivio* II, 10.

<sup>19</sup> Despre virtuți a se vedea *Convivio* IV, 17, n. 351 și urm.

<sup>11</sup> De remarcat frecvența — nu întîmplătoare, firește — a cifrei 9 în *Vita nuova*. Dante împlinea 9 ani cînd a întîluit-o pe Beatrice care intra și ea în al 9-lea an; ei se întîlnesc din nou peste 9 ani, la ora 9 din zi etc. 9 este cifra Beatricei cum explică Poetul în cap. 29. Pentru simbolismul numerelor în opera lui Dante v. Rodolfo Benini, *Per la restituzione della Cantica dell'Inferno alia sua forma primitiva* (Pentru reconstituirea Cîntării Infernului în forma sa primitivă), în *Nuovo Poeto* (Noul poet,) 1921, sept. — nov., pp. 506—532.

" *Era Dragostea însăși* (Amor și, pe plan teologic, Cristos).

" Eu sînt stăpînul tău (lat.).

7

## VITA NUOVA

perită doar de un vâl roșu <sup>24</sup>, subțire, și pe care, privind-o cu stăruință, am recunoscut-o a fi doamna care se învrednicise în ajun să mă salute. Și se făcea că el ține în mînă ceva arzînd în flăcări și-mi spunea parcă aceste cuvinte: « *Vide cor tuum* » <sup>25</sup>. Iar după ce trecuse un timp mi se părea că o trezește pe doamna care dormea și se străduiește în tot chipul s-o facă să mănînce lucrul acela aprins din mîna lui, pe care ea-l mîncea temătoare. Apoi, curînd, veselie i se transformă într-un plîns amarnic; și plîn-gînd astfel, strîngea doamna în brațe și se-ndrepta parcă cu ea înspre cer. Cum mă simțeam apăsător de o teamă puternică, somnul meu ușor n-a mai putut dăinui, ci s-a spulberat și m-am deșteptat. Atunci am început îndată să mă gîndesc și mi-am dat seama că ceasul în care-mi apăruse această vedenie fusese al patrulea din noapte, astfel încît era negreșit primul ceas din ultimele nouă ale nopții<sup>36</sup>. Cugetînd eu la ceea ce mi se nălucise, m-am hotărît s-o împărtășesc mai multora care erau vestiți trubaduri în vremea aceea: și cum eu însumi încercasem arta de a vorbi în rime, m-am hotărît să fac un sonet în care să aduc un salut tuturor supușilor lui Amor; și, rugîndu-i să-mi tălmăcească vedenia, le-am scris ceea ce văzusem în somn. Am început așadar acest sonet care zice: *Oricărui suflet cărui domn e dorul*.

*Oricărui suflet cărui domn e dorul*

*Și nobilelor inimi — cui se-arată*

*Ce-am scris, spre-a ști părerea lor curată —*

*Salut întru stăpînul lor, Amorul.*

*îfi fi luase-a treia parte %borul*

*Din tîmpu-n care-n cer dau aștrii roată<sup>27</sup>,*

" La simbolismul numerelor trebuie adăugat acela al culorilor. Beatrice îi apare lui Dante pentru prima oară «înveșmintată într-o preanobilă culoare, roșul smerit și cuviincios »; a doua oară, cînd îl salută, «înveșmintată în alb neprihănit >; a treia oară, în vedenie, «acoperită doar de un val roșu, subțire >. În evul mediu culoarea albă reprezenta Credința, verdele Speranța, roșul Dragostea (*Caritas*), cele trei virtuți cardinale. Cf. și cu îmbrăcămintea Beatrice! în *Purgr. XXX*, 31—33: «vâl alb, mantie verde, rochie ca flacăra vie».

" Iată inima ta (lat.).

" Revine cifra simbolică 9.

" Era, deci, ora 4 din noapte (vremea cînd se rotesc stelele pe cer.)

8

*Cînd năluci Amor ivit deodată.*

*Ca, amintindu-mi, spaimei simt fiorul.*

*Părea voios ca inima mea are*

***în** mîna lui, fi ține-n brațe-o doamnă*

*De-un vâl ascunsă, fi dormind, pe care*

*Tre^ind-o — speriată — de mîncare, Din inima-mi ar^înd, să ia o-ndeamnă:*

*Apoi îl văd că-n jugă, plîns, dispăre.*

Acest sonet cuprinde două părți: în prima parte adresez un salut și cer un răspuns; în a doua arăt la ce trebuie să se răspundă. A doua parte începe de la: *își și luase*.

La sonetul acesta au răspuns mulți și cu felurite tîlcuri; printre care, a răspuns acela pe care-l numesc cel mai de seamă dintre prietenii mei <sup>28</sup>, scriind un sonet care începe așa: *Văzut-ai, cred, întreaga cerbicie*<sup>29</sup>. Iar acesta

" Guido Cavalcanti (1255 — 1300), poet niozof al «Dulcelui stil nou», **amintit de Dante** tn *Inf. X*, 60 și *Purg. XI*, 97 — 98. Cf. și *De vulgari eloquentia* I, 13.

" Cf. *La poesia lirica del Duecento* (Poezia lirică în sec. XIII), a cura **di Carlo** Salinari, **Torino, Utet, 1951**.

#### 'VITA NUOVA

a fost oarecum începutul prieteniei dintre el și mine, cînd a aflat că eu eram cel care i-l trimisesem. Adevăratul tîlc al visului n-a fost înțeles atunci de nimeni, dar acum e cît se poate de limpede chiar și celor mai naivi.

După această vedenie spiritul meu natural a început să fie tulburat în lucrarea lui, căci sufletul mi-era în întregime stăpînit de gîndurile dăruite acestei preaminunate. Ca atare, am ajuns în scurt timp atît de firav și vlăguit, încît mulți prieteni se întristau la vederea mea; iar mulți, plini de curiozitate, se străduiau să și afle despre mine ceea ce eu țineam cu tot dinadinsul să le ascund celorlalți. Și băgînd de seamă întrebările viclene pe care mi le puneau, le răspundeam, potrivit dorinței lui Amor, care mă conducea după îndrumările rațiunii, că el era cel care mă adusese în starea aceasta. Și vorbeam de Amor, deoarece purtam pe chip atîtea semne ale lui,



încît aceasta nu se putea ascunde. Și cînd mă întrebau: « Din cauza cui te-a răvășit astfel Amor? » eu îi priveam zîmbind și nu le spuneam nimic.

S-a întîmplat într-o zi ca această preaaleasă să se afle în locul de unde se înălțau cuvinte de slavă pentru Regina gloriei <sup>30</sup>, iar eu stăteam într-un loc de unde puteam să zăresc fericirea mea: iar la mijloc, în linie dreaptă între ea și mine, ședea o nobilă doamnă cu o înfățișare foarte plăcută, care mă privea adesea, mirîndu-se de stăruința privirii mele ce părea îndreptată spre ea. Astfel încît mulți i-au băgat de seamă privirea, ceea ce le-a dat de gîndit, așa că, plecînd eu de acolo, am auzit spunîndu-se în preajmă-mi: «Uite cum îl tulbură pe acesta doamna cutare; și rostindu-i numele am înțeles că era vorba despre aceea care se aflase la mijlocul liniei drepte ce pornea de la preaaleasă Beatrice și ajungea la ochii mei. Atunci m-am înseninat, încredințîndu-mă că în ziua aceea privirea mea nu le trădase și altora taina, Și m-am gîndit pe loc să fac din această nobilă doamnă un paravan adevărului: și m-am prefăcut atît de bine încît, în

**" Adică într-o biserică unde se cîntau laude Maicii Domnului. IO**

## VIATA NOUĂ

scurt timp, majoritatea celor care vorbeau despre mine au crezut că-mi cunosc secretul. Datorită acestei femei m-am putut ascunde vreme de luni și ani; și pentru a-i întări și mai mult pe ceilalți în credința lor, am compus pentru dînsa niște poezioare, pe care nu le voi scrie aici decît în măsura în care au o legătură cu preaaleasa Beatrice; de aceea le voi lăsa deoparte pe toate, și voi scrie doar cîte una care pare să fie spre lauda ei.

Așadar, în vremea cînd doamna aceasta sluja drept paravan marii mele iubiri, m-a cuprins dorința de a pomeni numele celei preaalese, însoțindu-l cu multe alte nume de femei, și mai ales cu numele acestei nobile doamne. Și am luat numele a șaizeci dintre cele mai frumoase femei din orașul în care doamna mea fusese așezată de preaînaltul stăpîn <sup>31</sup> și am compus o epistolă sub forma de *serventese* <sup>32</sup> pe care n-am să-l scriu aici: și nici nu l-aș fi amintit, decît pentru a spune că la alcătuirea lui s-a întîmplat un lucru uimitor; și anume, că numele doamnei mele nu și-a putut găsi nici un alt loc decît ca al nouălea-^printre numele acestor femei.

Doamna, grație căreia îmi ascunsesem atîta timp înclinația, a trebuit să plece din sus-amintitul oraș, ducîndu-se într-un loc foarte îndepărtat ; astfel încît, destul de speriat de pierderea frumoasei mele apărări, m-am simțit foarte nefericit, mai mult chiar decît mi-aș fi putut închipui. Și

gîndindu-mă că, dacă nu aş arăta în versuri o oarecare durere pentru plecarea ei, lumea ar înţelege mai repede disimularea mea, m-am hotărît să dau glas părerii de rău într-un sonet, pe care-l voi reda aici, deoarece doamna mea a fost cauza nemijlocită a anumitor cuvinte din poezie, așa cum poate să vadă cel care o înţelege. Și atunci am făcut acest sonet<sup>34</sup>, care zice: *Voi, ce-al iubirii drum.*

**(y Numărul 60 nu pare a fi nici el întîmplător (confidența Poetului cere, de altfel, o interpretare alegorică). *Preaînaltul slăptn e Amor.***

<sup>12</sup> **Alcătuire poetică de origine provençală, cunoscută — cu note specifice — și liricii italiene.**

<sup>33</sup> **V. nota 21.**

**" în timpul lui Dante, sonetul nu însemna numai cunoscuta compoziție poetică de 14 versuri, ci orice baladă scurtă, ca în cazul de față.**

## **II**

VITA NUOVA

*Voi, ce-al iubirii drum puteți străbate,*

*Priviți: se sîbate*

*Om în durere ca a mea mai mare ?*

*Vă rog, mă ascultați din caritate,*

*Si spuneți, n-am dreptate ?*

*Nu-s cheie-oricărui chin, // casă, oare ?*

*Na pentru ce virtuți am, neînsemnate,*

*Ci doar din bunătate*

*Mi-a dat Amor dulci %ile-atît de clare,*

*încît voci auream ades în spate:*

*« Ce merit poate*

*Să aibă cel ce-atît de vesel pare?))*

*Pierdui acuma toata cutezanța Ce-avea temei a dragostei comoara; Sărac rămîn, și-n ghiară Mă prinde, cînd vorbesc, nesiguranța.*

*încît, vrînd să mă port cum, bunăoară, Cei ce-fi ascund, de grea rușine, %dreanța, Pe chip arăt speranța, Și-n suflet plîng, fi patimi port povară.*

Acest sonet are două părți principale: în prima parte mă adresez credincioșilor lui Amor, cu acele cuvinte ale profetului Ieremia, care zic: *O vos omnes qui Iransilis per viam, allendite el videle si est dolor șicul dolor meus* <sup>35</sup>, cerîndu-le îngăduința de a mă asculta; în cea de a doua, povestesc unde m-a adus Amor, cu un alt înțeles însă decît cel ce reiese din

**<sup>35</sup> *Pltngerile lui Ieremia I, 12: O voi, toți care mergeți pe cale, luați seama și vedeți dacă este durere ca durerea mea.***

**12**

#### VIATA NOUA

sfârșitul sonetului, și arăt pierderea suferită. Partea a doua începe de la: *Nu pentru ce virtuți.*

8

:

După plecarea acestei nobile doamne a fost voința stăpînului îngerilor să cheme întru slava sa pe o tînără doamnă cu o preanobilă înfățișare, care a fost foarte iubită în amintitul oraș; iar trupul ei l-am văzut zăcînd neînsuflețit în mijlocul multor femei care plîngeau foarte îndurerate. Amintindu-mi atunci că o văzusem în tovărășia celei preaalese, n-am putut să-mi opresc cîteva lacrimi: și plîngînd, am hotărît să spun cîteva cuvinte despre moartea ei, drept răsplată pentru faptul că o văzusem în mai multe rînduri alături de doamna mea. Iar lucrul acesta l-am amintit în treacăt în ultima parte a spuselor mele <sup>36</sup>, așa cum bine poate să vadă cel care le înțelege. Și am făcut atunci aceste două sonete, dintre care primul zice: *Amanți, să pltngeți, iar al doilea, O, moarte,-ostilă milei.*

*Amanți, sa plîngeți: fi Amorul<sup>37</sup> plînge ! Aflați ce-ndreptățire plînsu-i are: Aude trista doamnelor chemare Al căror ochi plîns doliu-amar răsfrînge;*

*Căci moartea, suflet nobil spre a fringe, Și-a pus cruzimea josnic în lucrare, Zdrobind tot — în afară de onoare — Ce-n nobile femei la imn constrînge.*

*Aflați cum prinse-Amorul s-o revere: Eu l-am vâ^ut cu-adevărata-i față Plîngînd icoana moartei grațioase ;*

**" V. n. 39.**

**" P. Fraticelli (op. cit., p. 59, n. 1, — vezi și n. 2) crede că în cazul de față Amor este Beatrice pe care, spune mai departe Poetul, «Eu l-am văzut cu-adevărata-i față/ Plîngînd...» deci Beatrice jelindu-și prietena, iar nu un Amor ideal. Unele lecțiuni permit interpretarea «Eu l-am văzut Cu-adevărat la față»; n. tr.**

'3

#### VITA NUOVA

*Si-ades privind spre cer, unde urcase Acel blînd suflet nobil care-n viata Femeie-a fost, plăcuta la vedere.*

Acest prim sonet se împarte în trei părți: în prima îi chem și-i îndemn pe credincioșii lui Amor <sup>38</sup> să plîngă și le spun că stăpînul lor plînge; și zic «

aflați de ce plînge », pentru a se pregăti să-mi dea mai multă ascultare; în a doua, arăt cauza; în a treia vorbesc despre cinstea pe care Amor i-a făcut-o acestei doamne. A doua parte începe de la: *Aude trista*; și a treia de la: *Aflați*.

O, moarte,-ostilă milei, rea, infamă, Eâtrînă-a jalei mamă, județ suprem, sentință-ngro^itoare, Cum inimii ai dat temei c e-o doare Mă-ntrist gîndind, drept care Trudește limba mea, fi te blestemă.

**<sup>18</sup> In text: *fedeli d'Amore*. Unii comentatori (Aroux, Guenon) văd aici o menționare a societății esoterice medievale cu același nume, din care Dante ar fi făcut parte. V. denumirea și în explicația sonetului precedent (cap. 7).**

**14**

"T

VIATA NOUĂ

Si milă dacă spun ca n-ai, se cheamă 1 f  
Că limba mea-ți proclamă r>&•>

Drept vină vinovată culpa mare, Nu pentru că n-ar sti-o orișicare Ci spre-a-ndemna atare Amanții viitori să-ți ceară seamă.

Ai alungat din secol curtenia, Virtutea, tot ce are scump femeia Și-i tinereții cheia; Ai nimicit iubirii gingășia.

Să-i fac mai mult nu vreau apologia, Prin însușiri vestită-i doamna-aceea: Cei goi de har, aceia în veci să mi-i aspire compania :

**, 39**

Sonetul acesta se împarte în patru părți: în prima îi spun morții pe numele care i se cuvin; în a doua, adresîndu-mă ei, îi arăt cauza care mă îndeamnă s-o blestem; în a treia o ocărăsc; în a patra mă adresez cuiva nedefinit, cu toate că în mintea mea e bine definit. Cea de a doua începe de la: *Cu/n inimii ai dat*; a treia de la: *Și milă dacă spun*; a patra de la: *Cei goi de har*.

La cîteva zile după moartea acestei doamne, s-a întîmplat că a trebuit să plec din numitul oraș și să mă duc spre meleagul unde se afla nobila doamnă care-mi slujise drept paravan, cu toate că ținta călătoriei

s" După P. Fraticelli (op. cil., p. 61, n. \) ultimele două versuri se referă nu la doamna moartă, ci la Beatrice. A se vedea, mai sus, pasajul în care justifică balada închinată morții < drept răsplată pentru faptul că ci văzusem în mai multe rînduri alături de doamna mea ». Prietena moartă nu era, deci, dintre «cei goi de har» (*Chi non merta salute*).

## VITA NUOVA

mele era ceva mai aproape decît locul acela. Și, deși mă aflam într-o tovărășie numeroasă, gîndul plecării mă întrista atît de mult, încît nu izbuteam să-mi alung prin suspine strîngerea de inimă pentru că mă îndepărtam de fericirea mea. De aceea, dulcele Stăpîn care domnea asupra-mi prin virtutea prealesei doamne, mi-a apărut în închipuire ca un călător îmbrăcat subțirel, în veșminte sărăcăcioase. Mi se părea că este înfricoșat și privea în pămînt, întorcîndu-și doar cînd și cînd ochii către un rîu frumos repede și foarte limpede, ce curgea de-a lungul drumului pe care mă aflam. Mi s-a părut atunci că Amor mă cheamă și-mi spune aceste cuvinte: « Eu vin de la doamna care ți-a fost îndelung apărătoare și știu că mult timp ea nu se va mai reîntoarce; de aceea inima pe care eu te făceam s-o ai alături de ea, o am la mine și o duc unei femei care-ți va fi apărătoare, așa cum ți-a fost aceasta ». Și-i rosti numele, astfel încît eu am știut bine cine este. « Dar, dacă vei vorbi despre cuvintele pe care ți le-am spus, fă-o în așa fel încît să nu se înțeleagă dragostea prefăcută pe care ai arătat-o acesteia și pe care va trebui s-o mai arăți și altora ». Și rostind aceste cuvinte, nălucirea pieri dintr-o dată datorită mării puteri pe care am simțit că mi-o împărtășise Amor; și schimbat parcă la față, am călărit în ziua aceea foarte îngîndurat, însoțindu-mi mersul cu suspine dese. A doua zi am povestit acestea în sonetul de față care începe: *Alaltăieri*.

|                                   |              |                  |                |                  |
|-----------------------------------|--------------|------------------|----------------|------------------|
| <i>Alaltăieri,</i>                | <i>pe-un</i> | <i>drum</i>      | <i>trecînd</i> | <i>călare,</i>   |
| <i>Mîhnit</i>                     | <i>că-mi</i> | <i>displăcea</i> |                | <i>călătoria</i> |
| <i>La calea jumătate, reveria</i> |              | >                |                |                  |

— Amor în strai drumeț — ia întrupare.

*Părea un nevoiaș, la-njățișare, Ce /•/-a pierdut atotputernicia; Și, suspinînd, ținea în piept bărbia, Pășind absent, cu fruntea gînditoare.*

*Cînd m-a vă%ut, m-a // strigat pe nume Si-a spm: «Mă-ntorc din locul de departe in care voia-mi inima-ți dusesese;*

## VIATA NOUĂ

*Si-acum ți-o duc, spre noi plăceri alese ». Atunci luai din el atîta parte, Incit pieri, si nu știu cum anutne.*

Acest sonet are trei părți: în prima arăt cum l-am găsit pe Amor și cum mi se părea; în a doua arăt ce mi-a spus, dar nu în întregime, de teamă să nu-mi dezvălui taina; în a treia arăt cum mi-a pierit dinainte. A doua începe de la: *Cînd m-a văzut*; a treia de la: *Atunci*.

## 10

După întoarcerea mea, am început s-o caut pe doamna pe care stă-pînul meu mi-o numise pe drumul suspinelor; și pentru a nu lungi vorba, voi spune că în scurtă vreme mi-am făcut din ea apărătoare în așa măsură, încît prea multă lume vorbea despre asta întrecînd limitele bunei-cuviințe, lucru care adesea mă întrista amarnic. Din pricina asta, adică datorită bîrfelor exagerate, care mă ponegreau drept desfrînat, acea preaaleasă, care a fost nimicitoarea tuturor viciilor și regina virtuților <sup>40</sup>, trecînd odată prin apropiere, m-a lipsit de dulcele ei salut în care stătea toată fericirea mea. Acum, depășind întrucîtva subiectul de față, vreau să lămuresc ceea ce salutul ei avea darul de a trezi în mine.

## 11

Așadar, de-ndată ce se ivea ea, datorită speranței în minunatul ei salut, nu mai dușmăneam pe nimeni, ba dimpotrivă, mă cuprindea o flacără de iubire <sup>41</sup> care mă făcea să iert pe oricine m-ar fi jignit; iar dacă cineva m-ar fi întrebat atunci ceva, răspunsul meu ar fi fost doar « Iubire », cu chipul înveșmîntat de umilință. Iar cînd venea momentul să mă salute, un spirit de iubire — nimicind toate celelalte spirite senzitive — împingea în afară plăpîndeale spirite ale văzului, spunîndu-le: «Mergeți să o salvați pe doamna voastră », iar el le lua locul. Și cine ar fi vrut să-l cunoască pe

**" Beatrice, astfel descrisă și în *Convivio*, III, cantona II. <sup>41</sup> în text: *caridade* — dragoste de aproapele nostru.**

## VITA NUOVA

Amor, o putea face privindu-mi ochii tremurători. Iar cînd această preaaleasă mîntuire <sup>42</sup> mă saluta, nu doar că Amor m-ar fi stînjenit întunecîndu-mi prea marea fericire, dar, din pricina dulceții de nespus, el devenea atît de puternic, încît trupul meu — care se afla atunci întru totul sub stăpînirea lui, adeseori se prefăcea parcă într-un obiect neînsuflețit. Astfel încît se vădește limpede că în salutul ei sălășluia fericirea mea, care adesea îmi întrecea puterile, copleșindu-le.

Revenind acum la subiect, trebuie să spun că, văzîndu-mă lipsit de fericirea aceasta, am fost cuprins de atîta durere încît, ferindu-mă de lume, m-am dus într-un loc singuratic să scald pămîntul în lacrimi amare; iar după ce plînsul mi s-a mai alinat intrucîtva, m-am închis în odaia mea, unde puteam să mă jeluiesc fără a fi auzit. Iar acolo, cerînd îndurare de la stăpîna celor mai înalte virtuți <sup>43</sup> și zicînd: «Amor, ajută-1 pe supusul tău credincios », am adormit lăcrimînd ca un copil bătut.; Ori, s-a-ntîmplat că, pe la jumătatea somnului, mi s-a părut că văd în odaie șezînd lîngă mine un tînăr îmbrăcat în veșminte albe neprihănite, care, cu chipul foarte îngîndurat, se uita înspre locul unde eram culcat; iar după ce m-a privit o vreme, mi s-a părut că mă strigă pe nume suspinînd și-mi spune aceste cuvinte: «*Fiii mi, tempus est ut pre-termictantur simulacra nostra* <sup>44</sup>. Atunci mi s-a părut că-1 recunosc, căci îmi zicea așa cum de multe ori îmi zisese în visele mele; și privindu-1 bine mi s-a părut că plînge îndurerat, așteptînd parcă de la mine vreo vorbă; de aceea, redobîndindu-mi cumpătul, am prins a vorbi astfel cu dînsul: « Stăpîne al nobleței, de ce plîngi oare?» Iar el îmi spunea aceste cuvinte: «*Ego tanquam centrum circuli, cui simili modo se habent circumferentie partes; tu aulem non sic*»<sup>45</sup>. Atunci, cugetînd la cuvintele lui, mi s-a părut că-mi vorbise foarte învăluit, astfel încît m-am străduit să-i răspund și-i spuneam aceste cuvinte: «Ce vrea să-nsemne, doamne,

<sup>11</sup> Cf. *Convivio*, II, cantona I, la sfîrșit.

" în text: *donna della cortesia*. în cap. 43 *sire della cortesia* este însuși Dumnezeu.

<sup>44</sup> Fiul meu, este timpul să lăsăm la o parte prefăcătoriile (lat.).

<sup>45</sup> Eu sînt întocmai ca și centrul cercului, față de care părțile circumferinței sînt în același raport; dar tu nu ești așa (lat.); cf. și *Convivio* IV. înțelesul reproșului depinde de acela pe care îl dăm lui Amor, interpretat diferit de comentatori drept Dumnezeu, virtutea, dragostea sacră, dragostea în general, știința desăvîrșită a lui Dumnezeu etc.

## 1

### VIATA NOUĂ

ceea ce-mi spui atît de învăluit?» Iar el îmi răspundea în limba vulgară: «Nu întreba mai mult decît îți este de folos ». Am început atunci

să vorbesc cu dînsul despre salutul de care fusesem lipsit și 1-am întrebat care e cauza; atunci el mi-a răspuns precum urmează: «Beatrice a noastră i-a auzit pe unii spunînd despre tine că doamna pe care ți-am numit-o pe drumul suspinelor avea supărări din pricina ta; și de aceea, această preaaleasă, care este potrivnica tuturor supărărilor, nu s-a învrednicit să te salute, temîndu-se că ai fi un om neplăcut. Și cum taina ta îi este într-adevăr cunoscută întrucîtva datorită îndelungatei obișnuințe, vreau să compui niște versuri în care să arăți puterea pe care o am prin dînsa asupra ta și cum i te-ai dăruit încă din copilărie. Și întru aceasta cheamă drept martor pe cel care știe adevărul și roagă-l să i-o spună; iar eu, care sînt acela, bucuros o să-i vorbesc și astfel ea va înțelege înclinația ta și, înțelegînd-o, va pricepe vorbele celor care s-au înșelat. Fă în așa fel încît aceste cuvinte ale tale să fie mijlocite, astfel încît să nu-i vorbești ei de-a dreptul, căci nu se cuvine; și nu le trimite fără mine nicăieri unde ar putea fi auzite de dînsa, ci fă-le să fie împodobite cu o suavă armonie <sup>46</sup>, în care eu voi fi prezent ori de cîte ori va fi nevoie.» Și rostind aceste cuvinte, dispăru, iar somnu-mi se frînse. Amintindu-mi apoi de această vedenie, mi-am dat seama că-mi apăruse în al nouălea ceas al zilei<?J'; și înainte de a ieși din odaie, m-am hotărît să fac o baladă în care să împlinesc ceea ce-mi poruncise stăpînul meu, și am compus mai apoi această baladă, care zice: *Baladă, vreau să ieși,*

*Baladă, vreau să ieși cu tine-Amorul, Și fără el, spre doamna mea, să nu pleci: Să-i ceri cîntînd iertarea-mi, ca s-o-ndupleci, Iar el să-f i dea — cum domn mi-e — ajutorul.*

*Baladă, mergi cu-atîta cuviință Că poți umbla pribeagă Chiar singură, păstrîndu-ți cutezanța; Dar, dacă teamă ți-e într-o privință,*

" **însoțite de** muzică. " V. n. 21.

## VITA NUOVA

*Amorul, fugi și-l roagă:*

^

*~La drum, cu el ai toată siguranța;*

•

*Cea care-o să-ți asculte doleanța*

*De e — cum cred — pe mine supărată*

*Si dînsul lîngă tine nu se-arat ă,*

*Iți poate-nchide lesne-n prag favorul.*

*De-a dreapta lui, cu glas suav, ce-ndeamnă,*

*Incepe-ți cuvîntarea,*

• •

*}Lugînd-o-ntîi clementă să se-arate:*



« Cel care m-a trimis la voi vrea, doamna,  
 De-si poate-afia iertarea,  
 Să m-ascultați— cînd voia-vă socoate.  
 Amor e-aici: cu-al vostru farmec poate '  
 Aduce pe-acel chip, cînd vrea, schimbare:  
 Gînditi voi, să privească alta, oare  
 De ce stîrni el fermei inimi dorul?»™  
 Să-i spui: « Nu-i, doamnă, inimii datornic. ' ^  
 Fide! e, cum se vede. . -. •••••;  
 Serv — orice gînd al lui a vă fi — cere :  
 V-a fost de timpuriu vasal statornic.»  
 Dar, dacă nu te crede,  
 Răspuns — Amorul sincer — să-i ofere;  
 S-o rogi cu umilire-n încheiere  
 — lertare-a-mi da de n-o simți nevoia —  
 Să-mi ceară a muri: jăcîndu-i voia,  
 Va ști cit de supus e servitorul. .  
 Să-i spui — cui e oricărei mile cheia, Cît ești cu ea alături —

<sup>48</sup> Amor este de vină că Dante s-a uitat la altă femeie (pentru a-și

**ascunde**

**dragostea**

**f ață** de Beatrice).

' •' "

## 20

### VIATA NOUĂ

~Lui, ce-o să-mi știe dreptul drept susține: «De dragul notei mele dulci, de-aceea RĂmii sa i te-alături Si servul tău vorbește-ți-l de bine; Să-l ierte, dacă poți prin rugi obține, Senin la chip — vesteste-l despre pace.» Balada mea gingășfl, cînd îți place Acolo, spre deplin triumf, ia-ți %borul.

Această baladă se împarte în trei părți: în prima îi spun încotro să se îndrepte și o îmbărbătez, ca să plece mai liniștită și-i spun cu cine să se întovărășească dacă vrea să umble fără teamă și fără primejdie; în a doua arăt ce anume trebuie să dea de înțeles; în a treia îi dau îngăduința să pornească oricînd dorește, încredințînd brațelor norocului zborul ei. A doua parte începe de la: *De-a dreapta lui*; a treia de la: *Balada mea gingașă*.

Cineva ar putea obiecta că nu se știe cui îi era adresat felul meu de a vorbi la persoana a doua, căci balada e compusă tocmai din vorbele pe care le rostesc. De aceea, țin să spun aici că doresc să înlătur și să limpezesc această nelămurire în cartea de față, într-un loc care va fi și mai nelămurit

<sup>49</sup>; și atunci cel nedumerit, sau acel care ar vrea să ridice această obiecție, va înțelege și cele de aici.

13

După mai sus-amintita vedenie și compunerea versurilor pe care Amor îmi poruncise să le fac, am început să fiu atras și frământat de multe și felurite gânduri de care aproape că nu mă puteam apăra: dintre aceste gânduri patru îmi tulburau parcă cel mai mult liniștea vieții. Unul dintre ele era acesta: stăpînirea lui Amor este bună, deoarece ferește mintea supusului său de toate lucrurile josnice <sup>50</sup>. Un altul era

**" în cap. 25, v. mai departe.**

**'» Poetul era stăpînit de o dragoste intelectuală, curată, care îi înălța întreaga ființă mai presus de patimi.**

**21**

VITA NUOVA

acesta: stăpînirea lui Amor nu e bună deoarece, cu cît supusul îi este mai credincios, cu atît trebuie să treacă prin clipe mai dureroase. Altul era acesta: numele lui Amor răsună atît de dulce în auz încît mi se pare cu neputință ca acțiunea lui să nu fie dulce, de vreme ce numele urmează lucrurile denumite, după cum stă scris: *nomina sunt consequentia rerum* <sup>51</sup>. Al patrulea era acesta: doamna din pricina căreia Amor te încătușează astfel nu e ca celelalte femei, încît să-i piară ușor din cuget. Și fiecare din ele mă frământa atîta, pînă ce ajungeam ca cel care nu știe pe ce cale s-o apuce, și vrea să pornească dar nu știe încotro să se ducă. Iar dacă încercam să le găsesc o cale comună, care să le împace pe toate, aceea îmi era foarte potrivnică, fiind aceea de a chema Mila și a mă încredința brațelor ei. Aflîndu-mă deci în această stare, m-a cuprins dorința de a o descrie în cuvinte rimate; și am făcut atunci acest sonet care zice: *Prind gândurile-mi toate*.

*Prind gândurile-mi toate să dezbată Iubirea, dar atît sunt disparate Că,  
unul—forței lui s-abdic — se %bate ; Ce merit are — celălalt mi-arată;*

*Cel care speră — tihna-mi dă răsplată; Si-ades, un altul™—gene-nlăcrimate;  
Doar mila, de acord sunt — s-o cer — toate\ Cuprins de teama-n inimă-ncuibată,*

• *Deci nu mai știi pe care să mă sprijin;*

*Să spun as vrea, nu știu să-mi spun nimica:  
Intr-o dilemă de amor alunic, :*

<sup>51</sup> **Numele** sînt consecințele lucrurilor (lat.). In *Cratyl*, 383 a—b Platon arată că «în chip firesc pentru orice ființă există o singură denumire corectă ».

Toma d'Aquino, *Summa theologica* I, q. 13, 9 ad 2 și q. 45, 2 ad 2 restrânge numele de la conformitatea cu esența lucrurilor, la conformitatea cu cunoașterea noastră despre lucru. Citatul lui Dante pare să fie dintr-o glosă la Corpus iuris ciuiiis.

" Așadar cel care-mi ia orice speranță.

## 22

*Și sunt — ca să le-mpac într-un gând Ante • Silit să-i cer, rugîndu-mi inamica, Potrivnicei, Madona Mila, sprijin.*

Acest sonet se poate împărți în patru părți: în prima spun și arăt că toate gândurile mele sînt de iubire; în a doua spun că sînt deosebite unul de altul și le arăt deosebirea; în a treia spun în ce privință par să se împace toate; în a patra spun că voind să vorbesc despre Amor, nu știu de la care să pornesc, iar dacă vreau să le ascult pe toate, sînt

23

## VITA NUOVA

nevoit să o invoc pe dușmanca mea, madona Mila; și zic « madona » <sup>53</sup>, ca să-mi arăt supărarea. Partea a doua începe de la: *dar atît sunt*; a treia de la: *Doar mila, de acord*; a patra de la: *Deci nu mai știu*.

14

După bătălia acestor felurite gânduri<sup>54</sup> s-a întîmplat ca această preaaleasă să se ducă într-un loc unde erau adunate multe nobile doamne; iar eu am fost dus acolo de un prieten, care a crezut că o să-mi facă o mare plăcere, întrucît mă ducea într-o adunare unde atîtea femei își arătau frumusețea. Iar eu, neștiind la ce mă duceam și încrezîndu-mă în acel om, pe care un prieten al lui îl dusesese cîndva pînă aproape de pragul vieții<sup>85</sup>, i-a spus: «De ce am venit noi la doamnele acestea?» Atunci el mi-a răspuns: «Pentru a face ca ele să fie slujite cu toată cinstea ». Iar adevărul este că ele se adunaseră acolo ca însoțitoare ale unei nobile doamne care se căsătorise în ziua aceea; astfel că, potrivit obiceiului din numitul oraș, se cuvenea să-i țină tovărășie la cea dintîi masă pe care o lua în casa proaspătului ei soț. De aceea eu, socotind că-i fac o plăcere prietenului meu, am hotărît să rămîn la dispoziția doamnelor alături de el. Iar după ce am hotărît astfel, am simțit parcă un tremur ciudat care, pornin-du-mi din partea stîngă a pieptului, s-a răspîndit pe dată în toate părțile trupului. Atunci, ca să nu mă trădez, m-am sprijinit de o pictură care împodobește de jur împrejur acea încăpere; și temîndu-mă ca nu cumva să fi băgat careva de seamă tremurul meu, am ridicat ochii și

uitîndu-mă la doamnele acelea, am văzut-o printre ele pe prea aleasa Beatrice. Atunci spiritele mele fură atît de nimicite de puterea pe care a dobîndit-o Amor văzîndu-se așa de aproape de preanobila doamnă, încît nu mai rămaseră vii decît spiritele văzului; și chiar și acestea fură îndepărtate de uneltele lor <sup>56</sup>, deoarece

<sup>M</sup> Cuvîntul *Madona*, este folosit aici în sens ironic.

<sup>54</sup> Cf. *Convivio* II, cantona I, v. 1 și urm.

<sup>65</sup> Experiența prietenului care fusese la fel introdus cîndva într-o societate de doamne unde era să-și piardă viața dintr-o pasiune îl face pe Dante să creadă că pe el îl va feri de o asemenea încercare, de aceea are încredere și .acceptă invitația.

<sup>a<</sup> • Spiritele văzului» (funcțiunea vederii) sînt singurele vii (Dante e «numai ochi», celelalte simțuri mor); dar ele sînt îndepărtate din ochi (« uneltele lor »), locul lor fiind luat de Amor care poate fi «văzut» în ochii Poetului.

24

## VIATA NOUĂ

Amor voia să stea în nobilul lor loc pentru a o vedea pe acea minunată doamnă. Și cu toate că mă schimbasem la față, mi-era milă de aceste biete spirite care se tot căinau, spunînd: «Dacă acesta nu ne-ar fulgera afară de la locul nostru, am putea să privim minunăția acestei doamne, așa cum fac ceilalți semeni ai noștri». Și iată că, băgînd de seamă cum mă schimbasem la față, multe dintre doamne începură să se minuneze și tot vorbind rîdeau de mine împreună cu această preaaleasă, așa încît prietenul meu, care fusese înșelat de buna-i credință, mă luă de mînă și, ducîndu-mă într-un loc unde eram ferit de ochii acestor doamne și mi-au reînviat spiritele moarte, iar cele alungate au revenit la locurile lor, i-am spus prietenului meu aceste cuvinte: « Picioru-mi a pășit pînă la acel prag al vieții dincolo de care nu se poate trece cu gînd de întoarcere ». Și, despărțindu-mă de el, m-am întors în odaia lacrimilor unde, plîngînd și rușinîndu-mă, îmi ziceam în sinea mea: «Dacă doamna aceasta ar ști în ce stare mă aflu, nu cred că și-ar mai bate astfel joc de mine, ci, dimpotrivă, ar fi cuprinsă de milă ». Și lăcrimînd așa, m-am hotărît să alcătuiesc niște versuri în care, vorbindu-i ei, să-i arăt pricina schimbării mele la față, spunîndu-i că știu bine că aceasta nu e cunoscută, dar dacă ar fi, cred că i-ar cuprinde și pe alții<sup>57</sup> mila: și am hotărît să le alcătuiesc, în nădejdea că vor ajunge printr-o întîmplare la urechile ei. Am făcut așadar acest sonet, care începe: *Cu alte doamne*.

*Cu alte doamne vă puteți joc bate v      De chipu-mi, doamnă, negîndind din  
care Anume cau^â chip schimbat vă pare Cînd frumusețea să v-admire poate.*

*De-ați ști, acestei probe-astfel probate Să-i țină piept nu v-ar fi mila-n stare;  
Căci, lîngă voi cînd mă surprinde, are A.moru-atît curaj si fermitate,*

**" Adică și pe Beatrice.**

## VITA NUOVA

*Că spirit ele-mi bîntuie năvalnic Si — care mor, pe care le alungă, Că singur  
privitor rămîne vouă:*

*Drept care, fata-mi schimb cu-o alta nouă, Dar nu-ntr-atît încît să nu m-  
ajungă Al celor alungate vaiet jalnic.*

Sonetul de față nu-1 împart, căci aceasta se face doar pentru a lămuri înțelesul compunerii respective; ori, cum prin arătata lui cauză este destul de limpede, nu mai este nevoie să fie împărțit. Drept e că printre cuvintele care arată cauza acestui sonet se află și unele mai nelămurite, adică unde zic că Amor ucide toate spiritele mele, iar cele vizuale rămîn în viață, dar sînt îndepărtate de instrumentele lor. Însă nelămurirea aceasta este cu neputință de dezlegat pentru cel care nu este în aceeași măsură supus lui Amor; iar pentru cei care sînt, este limpede cum s-ar desluși această nelămurire. De aceea nu mi se cade mie a limpezi o asemenea nelămurire, căci cuvintele mele ar fi sau zadarnice, sau de prisos.

15

După ciudata-mi schimbare la față m-a cuprins un gînd stăruitor, care arareori mă părăsea, ba mă muștra ades glăsuind astfel: « De vreme ce cînd te afli în preajma acestei doamne chipul tău e vrednic de batjocură, de ce mai cauți s-o vezi? Iar dacă te-ar întreba ea, ce-ai avea de răspuns, presupunînd că toate facultățile ți-ar fi libere, așa încît să-i poți răspunde? » Iar acestui gînd îi răspundea un altul, umil, zicînd: « Dacă nu mi-aș pierde toate facultățile și aș fi liber într-atîta încît să-i pot răspunde, i-aș spune că de-ndată ce-mi amintesc de frumusețea ei minunată, mă cuprinde pe loc dorința de a o vedea, care este atît de puternică încît ucide și distruge orice i s-ar împotrivi în memoria mea: și de aceea, chinurile îndurate nu mă împiedică să caut a o vedea. » Ca atare, îndemnat de asemenea gînduri, am hotărît să fac niște versuri

26

## VIAȚA NOUĂ

în care, cerîndu-i doamnei mele iertare pentru muștrările ce-mi făceam, să arăt totodată ce se petrece cu mine în preajma ei; și am făcut acest sonet care zice: *Tot ceea ce îmi vine.*

*Tot ceea ce îmi vine-n minte moare  
Cînd vă ^ăresc, jrumoasa mea comoara;  
Cînd vi-s aproape,-aud Amorul, care  
« Fugi — spune — dacă moartea te-nfioară!»  
Obra^ti-arată-a inimii culoare  
Ce sprijin vrea,-n leșin, oricui sa ceară;  
Iar prin beția fricii-ngro^itoare  
Par pietrele că striga: « Moară, moara ! »  
Păcat își jace-acel ce nu decide  
Inspăimîntatul suflet să-mi aline,  
Din mila—cîtă vrea să-mi facă parte—  
Pe care rîsul vostru o ucide,  
Ce hrana-și ia din moartele lumine,  
A ochilor trăgînd a dor de moarte.*

Sonetul acesta se împarte în două părți: în prima arăt cauza pentru care nu mă pot opri a da tîrcoale în jurul acestei doamne; în a doua spun ce se petrece cu mine cînd mă ai'lu în preajma ei, care parte începe de la: *Cînd vi-s aproape*. Iar această a doua parte se împarte și ea în cinci, potrivit celor cinci idei diferite: în prima arăt ce-mi spune Amor, sfătuit de rațiune, cînd mă aflu în preajma ei; în a doua arăt starea sufletului, priu ceea ce mi se vădește pe chip; în a treia spun cum rîmă părăsește orice încredere; în a patra, că cel care nu-mi arată milă păcătuiește, deoarece mi-ar putea aduce o mîngîiere; în ultima arăt de ce ar trebui să le fie altora milă, adică de privirea chinuită pe care o capătă ochii mei; privire nimicită — adică ascunsă celorlalți — prin batjocura acestei doamne, care-i îndeamnă

27

## VITA NUOVA

să facă la fel și pe acei ce mi-ar fi văzut chinul. A doua parte începe de la: *Obrazu-arată*; a treia, de la: *Iar prin beția*; a patra: *Păcat își face*; a cincea: *Din mila*.

/ 16 /

^x^

După ce am făcut acest sonet, m-a cuprins dorința de a mai face niște versuri în care să spun încă patru lucruri despre starea mea, pe care mi se

părea că nu le dezvăluisem pînă atunci. Dintre acestea primul este că adesea mă cuprindea jalea cînd memoria îmi purta imaginația către amintirea stării în care mă aducea Amor. Al doilea este că de multe ori Amor mă năpădea cu atîta putere, încît în mine nu mai rămînea alt semn de viață decît un gînd care vorbea despre această doamnă. Al treilea este că atunci cînd bătălia lui Amor mă răvășea astfel, eu porneam, palid la chip, s-o văd pe doamna mea, crezînd că vederea ei o să mă ferească de această luptă, uitînd ce se petrecea cu mine cînd mă apropiam de atîta minunăție. Al patrulea este cum vederea ei nu numai că nu mă ferea, dar, pînă la urmă, îmi nimicea și puțina viață care mai rămînea în mine. Și de aceea am făcut acest sonet care zice: *Atît de-adesori.*

*A-tît de-adesori îmi vine-n minte Ce semne mohorite-Amoru-mi pune, Că-mi plîng de milă,-asemenea cuvinte Postind: « Pe alții tot așa-i supune ?»*

*Cînd da Amorul iuresu-i fierbinte, In mine, viata-aproape se răpune; Mai scapă-un spirit viu, si iau aminte: Doar pentru că de voi acela-mi spune.*

*Apoi mă zbat să caut o scăpare*

*Și, ca si mort, de vlagă stors, cum tremur,*

*Vin să vă văd, creînd în lecuire:*

28

## VIATA NOUĂ

*Dar ochii de-mi ridic spre voi, mă doare Si mi-e cuprinsă inima de-un tremur Gonind din vine-al vieții puls subțire.*

Sonetul acesta se împarte în patru părți, după cum în el se arată patru lucruri: și deoarece au fost lămurite mai sus, nu mă mai opresc aici decît pentru a deosebi aceste părți prin începutul lor. De aceea zic că a doua parte începe de la: *Cînd dă Amorul*; a treia, de la: *Apoi mă zbat*; a patra, de la: *Dar ochii de-mi ridic.*

17

După ce am făcut aceste trei sonete în care i-am vorbit doamnei mele, cum ele spuneau totul despre starea mea, am socotit că e mai bine să tac și să nu mai spun altceva, căci mi se părea că vorbisem destul despre mine; dar, deși mai apoi m-am ferit mereu de a mă mai adresa ei, a trebuit să-mi caut un subiect nou și mai nobil decît cel dinainte. Și deoarece îh-tîmplarea care a prilejuit noul subiect este plăcută de ascultat, o voi spune cît mai pe scurt.

18

Cum datorită înfățișării mele multă lume îmi înțelesese taina inimii, acele doamne care se adunaseră pentru a-și petrece timpul laolaltă îmi cunoșteau bine

sufletul, căci fiecare din ele fusese de față la multe înfrîngeri suferite de mine. Și cum întîmplarea m-a adus în preajma lor, am fost strigat de una dintre aceste nobile doamne. Cea care mă chemase era o femeie foarte plăcută la vorbă, astfel încît, ajungînd în fața lor și asi-gurîndu-mă că preaaleasa mea doamnă nu se afla printre ele, m-am liniștit, le-am salutat și am întrebat care le era voia. Doamnele erau multe la număr și unele rîdeau. Altele mă priveau așteptînd să vadă ce voi zice, iar altele vorbeau între ele. Dintre care una, întorcîndu-și ochii spre mine și chemîndu-mă pe nume, îmi spuse acestea: « La ce bun o iubești pe femeia aceea dacă nu-i poți îndura prezența? Spune-ne și nouă, căci desigur că

29

## VITA NUOVA

țelul unei asemenea iubiri trebuie să fie cu totul neobișnuit.» Iar după ce a rostit aceste cuvinte, nu numai ea, ci toate celelalte arătară prin înfățișarea lor că-mi așteaptă răspunsul. Atunci le-am spus precum urmează: «Madone, țelul iubirii mele a fost cîndva salutul acestei doamne, pe care poate că o ghiciți, și în asta stătea fericirea mea, fiind țelul tuturor dorințelor mele. Dar cum i-a fost voia să mi-1 refuze, domnia-sa stăpînul meu Amor mi-a așezat fericirea în ceva care nu-mi poate fi luat ». Atunci acele doamne începură să vorbească între ele; și așa cum vedem uneori căzînd ploaia amestecată cu zăpadă, mi se părea că aud cuvintele lor amestecate cu suspinuri. După ce s-au sfătuit o vreme între ele, doamna care-mi vorbise întîi rosti aceste cuvinte: « Noi te rugăm să ne spui în ce stă această fericire a ta». Iar eu, răspunzîndu-i, i-am spus doar atît: « în vorbele de laudă pentru doamna mea ». Atunci cea care-mi vorbise a răspuns: « Dacă ar fi precum spui, atunci versurile pe care le-ai făcut pentru a-ți descrie starea le-ai fi făcut cu alt scop » <sup>68</sup>. Drept care eu, gîndindu-mă la aceste cuvinte, m-arn despărțit cam rușinat de ele, zicîndu-mi în sinea mea: « De vreme ce găsesc atîta fericire în cuvintele care o laudă pe doamna mea, de ce am vorbit oare într-alt fel ? » Și de aceea m-am hotărît să iau pentru totdeauna ca subiect al versurilor mele tot ce ar fi spre lauda acestei prea-alese; și gîndindu-mă îndelung la aceasta, mi se părea că-mi alesesem un subiect prea înalt pentru puterile mele, astfel încît nu mă încumetam să încep; și de aceea am zăbovit cîteva zile între dorința de a compune și teama de a începe.

19

S-a întîmplat mai apoi că, trecînd pe un drum de-a lungul căruia curgea un rîu foarte limpede <sup>59</sup>, m-a cuprins o dorință atît de puternică de a compune, încît am început să mă gîndesc la stilul pe care urma să-1 aleg; și



m-am gîndit că nu se cuvenea să vorbesc despre dînsa decît adresîndu-mă unor doamne, la persoana a doua, și nu oricăror doamne, ci numai acelor care nu sînt doar femei, ci și nobile <sup>60</sup>. Și atunci gura mea a grăit ca

**58 Reproș întemeiat: în realitate scrisese versuri ca să-și plîngă nefericirea, înfrîngerile. De aici hotărîrea lui Dante de a schimba scopul sonetelor și baladelor închinat Beatrice!.  
" Aceeași imagine ca și în cap. 9.**

**60 Se înțelege: noblețe sufletească (v. *Conuivio* IV).**

### VIATA NOUĂ

**de la sine, zicînd: *Vreau, doamne-al căror gînd pătruns de-amor e* <sup>61</sup>. Cuvintele acestea mi le-am întipărit în minte cu mare bucurie, cu gîndul de a le folosi la început; așa că, reîntors în sus-numitul oraș, și cugetînd cîteva zile, am început cu această introducere o cantona alcătuită cum se va vedea mai jos din împărțirile ei. Cantona zice: *Vreau, doamne,***

*Vreau, doamne,-al căror gînd pătruns de-amor e,*

*Pe voi despre-a mea doamnă-a vî-ntreține ;*

**Cu** *lauda-i nu cred s-ajung la fine:*

*Vorbind însâ-aduc minții mele pace.*

*La meritele ei gîndind, majore,*

*Amor palpită-atît de dulce-n mine,*

*încît, curaju-atunci de m-ar susține,*

*Pe toți — vorbind — îndrăgostiți i-aș face.*

*Evit în stil înaltele mijloace,*

*Nevrednic să nu fiu din sfîciune;*

**Jna din cele mai cunoscute și mai frumoase canțone compuse de Dante (*Donne eh' avele intelletto d'amore*), în care Poetul se adresează capacității de dragoste intelectuală a prietenelor Beatricei. Dante caută interlocutori cu aceeași capacitate de dragoste-cunoaștere superioară ca și a lui, convins că, vorbindu-le, i-ar putea face pe toți îndrăgostiți.**

3\*

### VITA NUOVA

*Doar vouă de nobletea-i vă voi spune Cu vorbe, pentru dînsa, prea sărace, Căci, doamne și domnițe iubitoare, De-mpărtășit nu-i altor lucru-atare.*

*Un înger în divina minte strigă*

*Si spune: «Doamne,-n lume, jos, se vede*

Minune-n fapt ce, strălucind, purcede  
 De la un suflet pîn-aci-n tărie».  
 Nu-i lipsă alta-n cer <sup>82</sup>: pe ea, la Riga  
 O cere cerul, nimbul să-i posede,  
 Și orice sfînt, rugîndu-L <sup>63</sup>, intercede.  
 Doar Mila partea noastră stă s-o ție;  
 Deci spune Domnul, ce de doamna știe:  
 « La voia Mea, răbdați să stea această  
 Sperantă-a voastră-acolo unde-adastă  
 Cel așteptînd s-o piardă •— voi, scumpi mie —  
 Ce-o spune-n iad-- „Vă^ui damnată gloată,  
 Speranța fericiților, beată /" »<sup>64</sup>

Dorită-i doamna-n cerul naltei %pne: Vreau să vă spun acum de-a ei  
 putere. Spun: cea voind noblețe să-și confere Urme^e-o <sup>65</sup>, căci pe drum cînd e s-  
 apară, Frig pune-Amoru-n inimi ce-s felone, Că orice gînd al lor, de-atît frig  
 piere, Iar celui ce-ar răbda a ei vedere I-ar da noblețe-ori l-ar meni să moară.

**" Cerului numai ea îi lipsește.**

**" Pe Dumnezeu, Riga, împăratul din versurile precedente.**

**<sup>84</sup> Beatrice! i se rezervă un rol în economia Divinei Comedii la care  
 cugetă Poetul, (v. și cap. 43, n. 150). citește be d W, în 3 silabe.)**

**" CI. Convivlo III, cantona II, descrierea modelului de noblețe  
 interioară și puterii de îndemn spre virtute a Beatrice!.**

## VIAȚA NOUĂ

Găsind om demn s-o vadă, bunăoară, Acela-i simte-n el înrîurirea : Se-  
 ntîmplă-un fapt ce-i dă lui mîntuirea, Smerindu-l, încît uită-orice ocară. Spor dat  
 de Domnul nobilei ei grații: Cel ce-i vorbi nu piere ca damnații.

« Cum poate muritoare »-Amor se-ntreabă — « Atîta de frumoasă fi si pură  
 ?» Se uită-apoi la ea, și-n sinea-și jură Că Domnul face-o nouă forma rară.  
 Culoarea perlei<sup>66</sup> dată-i e podoabă: Doar cît se cade, nu peste măsură; Perfectă-i  
 cîtă poate fi făptură; Cu dînsa frumusețea se compară. Cînd ochii-și mișcă,  
 năvălesc afară Mici spirite de-amor, rănind, aprinse, Privirea cui spre-a ei  
 privire tinse, Că, inima —pătruns — își află iară. Pe chipul ei, Amor un loc  
 alintă: Nu-i chip a fi privit acel loc ținta <sup>67</sup>.

Cantona, multor doamne — știu — cuminte Că vei vorbi, cînd lumii vei fi  
 dată. Povață-ți dau — căci te-am crescut curată Copilă simplă-a dragostei, si  
 bună — Să-ndrești, unde-ai s-ajungi, o rugăminte: « Ce drum s-aleg ? Spre-aceea-  
 s îndreptată Elogiul cărei gloria mi-e toată)).

**" In text: *Color di perla quasi informa.***

**" Cf. *Convivio* III, cantona II: « Pe chipu-i se ivesc imagini care / cereștilor plăceri sînt oglindire, / adică-n blîndu-i zîmbet și-n privire/lăcașuri unde-Amor se încuibează ».**

#### VITA NOUVA

*De nu vrei ușuratica să-ți spună,  
Cu cei miței nu drumeți-mpreună ;  
Ai grijă-a te vădi — de poți — în lume  
La doamne-ori domni ce-s nobili doar, anume.  
Pe cel mai grabnic drum au să te pună.  
Pe-Amor // vei găsi cu ea cum sade :  
Tu, dă-mă-n grija lui, cum ți se cade.*

Pentru ca această cantona să fie înțeleasă mai bine, o voi împărți cu mai mult meșteșug decît bucățile dinainte. Ca atare, disting mai întii trei părți: prima este introducerea la cele ce urmează; a doua este tratarea subiectului; a treia este un fel de slujitoare a versurilor precedente. A doua

#### VIAȚA NOUĂ

începe de la: *Un înger în divina minte*; a treia, de la: *Cantona, multor doamne*. Prima parte se împarte în patru: în cea dintîi spun cui vreau să vorbesc despre doamna mea, și de ce vreau să vorbesc; în a doua arăt ce simt cînd mă gîndesc la meritele ei, și ce aș zice dacă nu mi-ar pieri curajul; în a treia spun cum cred că trebuie să vorbesc despre dînsa pentru a nu fi stînjenit de nemernicia mea; în a patra, arătînd din nou cui înțelegeam să mă adresez, spun din ce cauză le vorbesc lor. A doua începe de la: *Vorbind*; a treia, de la: *Evit în stil*; a patra, de la: *Căci, doamne și domnițe*. Apoi, cînd zic: *Un înger în divina minte*, încep să vorbesc despre doamna mea. Iar partea aceasta se împarte în doua: în prima arăt ce se gîndește în cer despre dînsa; în a doua arăt ce se gîndește pe pămînt despre ea, adică de la: *Dorită-i doamna*. Această a doua parte se împarte în două: în prima vorbesc despre dînsa în ce privește noblețea sufletului său <sup>68</sup>, descriind întrucîtva virtuțile eficiente care purced de la sufletul ei; în a doua vorbesc despre dînsa în ce privește noblețea trupului său, descriind întrucîtva frumusețile ei, adică de la: *Cum poate muritoare*. Și această a doua parte se împarte în două: în prima vorbesc despre unele frumuseți care aparțin întregii ei făpturi; în a doua vorbesc despre unele frumuseți care aparțin unei anumite părți a făpturii ei, adică de la: *Cînd ochii-și mișcă*. Aceasta se împarte la rîndul ei în două: într-una vorbesc

despre ochi, care sînt izvorul iubirii; în a doua vorbesc despre gură<sup>69</sup> care este țelul iubirii. Și pentru a IrilătlrnrTbrice gînd necurat, amintească-și cel ce citește că mai sus era scris că salutul acestei doamne — care se numără printre gesturile gurii sale — a fost țelul dorințelor mele atîta timp cît l-am putut primi. Apoi, cînd zic: *Cantona, multor doamne*, adaug o strofă oarecum ca slujitoare a celorlalte, în care arăt ce doresc de la cantona de față <sup>70</sup>; și deoarece această ultimă parte este ușor de înțeles, nu mă mai străduiesc cu alte împărțiri. Spun însă că, pentru a dezvălui mai bine înțelesul acestei canțone ar fi nevoie să folosesc împărțiri și mai amănunțite; totuși, cel care nu are atîta inteligență încît s-o poată pricepe din cele făcute, nu mă supăr dacă o lasă în plata Domnului, căci mă tem și așa că am împărtășit la prea mulți înțelesul ei prin împărțirile făcute, dacă s-ar întîmpla să poată fi auzite de mulți<sup>71</sup>.

" **Cf. *Convivio* III, 6, versurile comentate din cantona II.**

" ***Ibid.* III, 8.**

" ***Ibid.* II, 12.**

<sup>71</sup> ***Ibid.* II, sflrșitul canțonei I.**

VITA NUOVA

20

După ce cantona aceasta s-a răspîndit întrucîtva printre oameni, auzind-o un prieten al meu, a binevoit să mă roage să spun în versuri ce este iubirea, nutrind poate o speranță ce-mi face prea multă cinste. Drept care, gîndindu-mă că, după cele spuse, era frumos să vorbesc despre iubire și, socotind că acel prieten era vrednic să-l slujesc, am hotărît să fac niște versuri în care să tratez despre dragoste; și am făcut atunci sonetul acesta care începe: *E unei inimi nobile-Amor*.

••

«»

*E unei inimi nobile-Amor semen* <sup>72</sup>, *Cum înțeleptu-n scrierea-i expune;*  
*Cînd se despart, c-un suflet îi asemeni: Cel rațional^ lipsit de rațiune* <sup>73</sup>.

*Natura iubitoare-i Jace-asemeni:*

*în inimă, lăcaș de-afecțiune,*

*Spre-a sta mai scurtă, ori mai lungă vreme-n*

*Repaos, pe A.mor ca sire-/ pune.*

*în chip de doamnă prea-cuminte-apare Splendoarea-apoi, ce place-atît privirii,*

*Că a dori-o inima îndeamnă:*

*Si e-n dorință-atît stăruitoare,*

*încît trezește spiritul iubirii:*

*La fel— bărbatul nobil la o doamnă.*

" Cf. *Inf.* V, 100 și Guido Guinizelli, *Al cor gentil* (Intr-o Inimă nobilă), citat și în *Conuivio* IV, 20. Bolognezul Guinizelli (1240—cea. 1276), părinte al literaturii italiene, «cel mai nobil, cel mai mare », întemeietor al școlii «Dulcelui stil nou t a primit cuvenitul omagiu al lui Dante, Purff. XXVI, 97-99. Cf. și *De vulgari eloquentia* I, 15.

" *înțeleptul este Aristotel, iar spusa /ui, tratatul De anima* (Despre suflet) din care Dante se inspiră pe larg în *Convivio* III.

## 1

### VIATA NOUĂ

Acest sonet se împarte în două părți: în prima vorbesc despre iubire cînd e în potență; în a doua vorbesc despre ea cînd potența se transformă în act. A doua începe de la: *în chip de doamnă*. Prima se împarte în două: în cea dintîi arăt în ce subiect se află această potență; în a doua arăt cum acest subiect și această potență sînt produse în ființă și cum sînt unul pentru altul formă și materie <sup>74</sup>. A doua începe de la: *Natura iubitoare*. Apoi, cînd zic: *în chip de doamnă*, arăt cum această potență se transformă în act: mai întîi la bărbat și apoi la femeie, anume de la: *La —fel bărbatul*.

21

După ce am vorbit despre iubire în versurile de mai sus, m-a cuprins dorința de a spune și în lauda acestei preaalese cuvinte prin care să arăt cum datorită ei se trezește această iubire; și cum se trezește nu numai acolo unde stă ațipită, ci și acolo unde nu se află în potență, căci ea, prin acțiunea-i miraculoasă, o face să se ivească. Și am compus atunci sonetul acesta care începe: *Ai doamnei mele ochi*.

*A.i doamnei mele ochi sunt purtătorii lubirii-nnobilînd tot cn-o privire: Cînd trece, se-ntorc toți ca s-o admire, Cei salutați îi simt în piept fîorii.*

*Astfel, pledndu-și fruntea, robî palorii, Deplîng puțina lor desăvîrșire ; Din fața-i fug mînie fî mîrire : Nimb, doamne, sa dăm nobilei ei glorii.*

*De gînd smerit și de blîndețe stimul E inimii ce-aude vocea-i clară; Beat e cine-o vede prima oară.*

\*\* Cf. *Conoivio* III, 6.

### VITA NUOVA

*Iar umbrei ei de %îmbet— rar spectacol — Nu-i poți rosti, nici aminti sublimul, Atît de nobil e fî nou miracol.*

Sonetul are trei părți, în prima spun cum doamna mea transformă această potentă în act prin preanobila parte a ochilor săi; în a treia arăt același lucru prin preanobila parte a gurii sale: iar între acestea două este o parte mai mică, prin care cer oarecum ajutor la partea precedentă și la cea următoare, și începe de la: *Nimb, doamne*. A treia începe de la: *De gînd smerit*. Prima se împarte în trei: în cea dinții spun cum doamna mea are puterea de a înnobila tot ce vede, ceea ce este tot una cu a insufla iubirea în potentă, acolo unde nu se afla; în partea a doua spun cum ea transformă în act iubirea în inimile tuturor celor pe care îi vede; în a treia arăt ce efecte produce prin virtute în inimile lor. A doua începe de la: *Cînd trece*; a treia, de la: *Cei salutați*. Apoi cînd zic: *Nimb, doamne*, las să se înțeleagă cui am intenția să vorbesc, chemînd doamnele să mă ajute a o slăvi pe această preaaleasă. Apoi, cînd zic: *De gînd smerit*, spun același lucru ca și în prima parte, referindu-mă la două acțiuni ale gurii sale, dintre care una este prea dulce a ei vorbire, iar cealaltă, zîmbetu-i minunat. Doar că, despre acesta din urmă nu spun cum acționează în inimile celorlalți, deoarece memoria nu-l poate reține nici pe el, nici efectul lui.

## 22

Mai apoi, nu după multe zile, a fost voia slăvitului domn, care pe sine însuși nu s-a scutit de moarte <sup>75</sup>, ca cel ce fusese părintele minunăției<sup>76</sup> întruchipate de preanobila Beatrice să părăsească viața aceasta, ducîndu-se negreșit la slava cea. de veci. Ori, o asemenea despărțire e dureroasă pentru cei care rămîn și au~feșt prietenii celui ce se duce. Iar nici o prietenie nu este atît de strînsă\*ca aceea dintre un părinte bun și un copil bun, și dintre un copil bun și un părinte bun <sup>77</sup>; și cum doamna

" **Cristos.**

**<sup>78</sup> Părintele minunăției.. . este Folco Portinari, tatăl Beatricei, mort la 31 decembrie 1289. " Aristotel, *Etica nicomahică* VIII, 8 descrie prietenia — prin raport de superioritate — dintre părinți și fii.**

## VIAȚA NOUĂ

aceasta era culmea bunătății, iar tatăl ei, după cum mulți socotesc și este adevărat, era de o mare bunătate, se înțelege că dînsa a rămas amarnic îndurerată. Și deoarece potrivit obiceiului din numitul oraș la asemenea triste prilejuri se adunau femeile la un loc și bărbații la un loc, multe doamne s-au strîns acolo unde Beatrice plîngea îndurerată. Iar eu, văzînd pe cîteva care se întorceau de acolo, le-am auzit povestind cum își plîngea durerea această preaaleasă. Și printre altele le-am auzit

spunînd: «Plînge atît de amarnic, încît cine ar privi-o ar trebui să moară de mila ei». După care, doamnele s-au îndepărtat, iar eu am rămas atît de copleşit de tristeţe încît, din cînd în cînd, lacrimi îmi udao obrajii iar eu mă ascundeam ducîndu-mi des mîinile la ochi; iar dacă nu aş fi aşteptat să mai aud vorbindu-se despre ea — căci mă aflam într-un loc pe unde treceau majoritatea doamnelor care plecau de lîngă dînsa — m-aş fi ascuns de îndată ce mă năpădiseră lacrimile. Şi astfel, mai rămînînd eu o vreme în acelaşi loc, au trecut şi alte doamne pe lîngă mine, care păseau grăind: « Care dintre voi va mai putea fi veselă după ce a auzit-o pe această femeie vorbind cu atîta durere? »Iar după ele mai trecură altele, care ziceau: «Omul acesta plînge întocmai de parcă ar fi văzut-o aşa cum am văzut-o noi». Altele, mai apoi, spuneau despre mine: « Priviţi-l pe acesta care parcă n-ar mai fi el, de mult ce s-a tulburat». Şi astfel le-am auzit pe aceste doamne vorbind, în timp ce treceau, despre ea şi despre mine, după cum am spus. Drept care, gîndindu-mă apoi, am hotărît să fac nişte versuri, căci aveam un motiv vrednic de a le face, în care versuri să cuprind tot ce auzisem de la acele doamne. Şi cum aş fi dorit să le adresez o întrebare, dacă mi-ar fi fost îngăduit, mi-am ales subiectul ca şi cum eu le-aş fi întrebat iar ele mi-ar fi răspuns. Şi am făcut două sonete: în primul întreb aşa cum aş fi dorit să le întreb; în celălalt spun răspunsul lor, folosind cele auzite de la dînsa ca şi cum mi le-ar fi spus răspunzîndu-mi. Şi am început primul: *Voi, ce la port vă-nfă-ţişaţi umile*, iar celălalt: *Eşti tu cel care-ades*.

*Vot, ce la port vă-njătisaţi umile, Cu ochi plecaţi, vădînd amărăciune, De unde reveniţi, ce viziune Pe chip v-a pus pecetea tristei mile ?*

## **VITA NUOVA**

*A? doamnei noastre le-aţi vă^ut pupile Scăldînd A.moru-n lacrimi, spre-a-l răpune ? Spuneţi-mi, doamne, inima mi-o spune: Purtaţi ale nobleţii, văd, sigile.*

*Venind, de-atîta chin înduioşate*

*Cu mine staţi, vă rog, neascun^îndu-mi*

*Nimic din cîte-aveţi despre ea date.*

*Văd ochii voştri care-au plîns, şi-n gîndu-mi Vai, tremur — cum la chip veniţi schimbate — Sa nu văd, ce-aţi vă^ut şi voi, la rîndu-mi,*

**Sonetul acesta se împarte în două părţi: în prima mă adresez acestor doamne şi le întreb dacă vin de la dînsa, spunîndu-le că eu aşa socot**

de vreme ce le văd parcă înnobilate, în a doua le rog să-mi vorbească despre ea. A doua începe de la: *Venind*.

Aici mai jos este celălalt sonet, după cum am spus înainte.

*Efti tu cel care-ades — vorbind doar nouă — A prins de doamna noastră să cuvinte ? De glasul lui aduce-al tău aminte, Dar fața ta ne par e-o j ață nouă.*

*l*

*De ce, patetic, ochii-ți lacrimi plouă, Incît e altui chin al tău sorginte ? Nu-ți poți ascunde chinul scos din minte Fiindcă ai vă^ut pe chipu-i rouă ?*™

" **Pentru** că ai văzut-o plîngînd pe Beatrice?

#### VITA NUOVA

*Ne lasă,-n plîns să trecem cu-ntristare: Nu, culpa cui ne-alină nu se iartă: Ei vorba-i aurirăm prin plînsoare.*

*A.tît de-adînc săpat chin fața-i poarta Că de-am fi vrut să i-o privim, oricare Din noi cădea — în fața plînsei — moartă.*

Sonetul acesta are patru părți, după cum în patru feluri au grăit doamnele în numele cărora răspund. Iar cum mai sus au fost arătate destul de deslușit, nu mai zăbovesc asupra înțelesului lor, ci le indic doar. A doua începe de la: *De. ce, patetic*; a treia, de la: *Ne lasă,-n plîns*; a patra de la: *Atît de-adînc*.

• Cîteva zile după aceea, o parte din trupul meu a fost atinsă de o boală dureroasă, așa încît am îndurat, vreme de nouă zile, o neîncetată și chinuitoare suferință, care m-a adus într-o asemenea stare de slăbiciune, încît a trebuit să zac ca un paralytic. În a noua zi. simțind o durere aproape de neîndurat, mi-a venit un gînd ce se-ndrepta către doamna mea. Și după ce am cugetat o vreme la ea, mi-am întors din nou gîndul la viața mea vlăguită și, văzînd cît era de firavă, chiar sănătoasă fiind, am început să mă jeluiesc în sinea mea de atîta nevolnicie. Așa că, oftînd din adînc, îmi ziceam: «Prin firea lucrurilor preaaleasa Beatrice va trebui să moară cîndva ». Și atunci m-a cuprins o deznădejde atît de mare, încît am închis ochii și am început să-mi muncesc mintea cuprinsă parcă de delir și să-mi închipui cele ce urmează. [La începutul rătăcirii în care-mi căzuse imaginația, mi s-au arătat chipurile unor femei despletite, care-mi spuneau: «Și tu ai să morii» Apoi, după aceste femei mi se năzăriră chipuri ciudate și groaznice la vedere, care-mi spuneau : «Ești mort». Astfel, tot rătăcindu-mi imaginația, am ajuns pînă într-acolo încît nu mai știam unde mă aflu. Și mi se părea că văd femei care umblau pe stradă despletite și înlăcrimate, pline de o nespusă tristețe;

" v. n. 21.



## VIATA NOUA

si parcă vedeam cum se întunecă soarele, așa încît se iveau stelele, avînd o culoare care le făcea să pară că plîng; și mi se mai năzărea că păsările ce zburau prin văzduh cădeau moarte, iar pămîntul era zguduit de cutremuie. Și minunîndu-mă în halucinația mea și înfricoșîndu-mă foarte, mi s-a arătat un prieten care venea să-mi spună: « Cum, nu știi? Doamna ta cea minunată a plecat din lumea asta ». Atunci am început să plîng cu mare durere; si nu plîngeam doar în închipuire, ci și aievea, cu ochii scâldați de lacrimi adevărate. Mi se părea că privesc înspre cer și că văd o mulțime de îngeri care sg, îndreptau în sus, avînd înaintea lor un norișor de un alb neprihănit^ Și se făcea că acești îngeri cîntau imnuri de slavă, iar cuvintele cîntului lor care răzbăteau pînă la mine, păreau să fie acestea: *Osanna in excelsis*<sup>81</sup>, iar altceva parcă nu mai auzeam. Atunci se făcea că inima, plină de atîta dragoste, îmi spunea : « Adevărat este că doamna noastră zace moartă », și mi se părea că văd trupul în care sălășluise acel suflet preanobil și fericit; iar nălucirea celui delir a fost atît de puternică, încît mi-a arătat-o moartă pe doamna mea; și mi se părea că niște femei îi acopereau capul cu un vâl alb; iar chipul ei arăta parcă atîta evlavie, încît părea să zică: «Eu văd acum izvorul<sup>8a</sup> păcii». Văzîndu-i înfățișarea, m-a cuprins în nălucirea mea o asemenea smerenie, încît chemam moartea, spunîndu-i: «Dulce moarte, vino la mine și nu mi te arăta josnică, fiindcă de unde ai fost, trebuie să vii înnobilită I Acum vino la mine, care te doresc mult, precum vezi, căci port pe chip culoarea ta. » Iar după ce am asistat la îndeplinirea celor de cuviință care se obișnuiește pentru trupurile morților, mi se păru că mă întorc în odaia mea și că de acolo privesc către cer; iar închipuirea era atît de puternică încît, plîngînd, am început să spun aievea: « Vai, suflet preaminunat, fericit e cel care te vede l » Și rostind eu aceste cuvinte cu un dureros hohot de plîns, și chemînd Moartea să vină la mine, o doamnă tînără și aleasă, care se afla lîngă patul meu, crezînd că plînsul și cuvintele mele erau pricinuite doar de suferințele bolii, a început să plîngă foarte înfricoșată. Atunci, datorită lacrimilor acesteia, care-mi era o rudă foarte apropiată <sup>83</sup>, alte doamne care se aflau în odaie și-au dat seama că plîngeam. Și îndepărtînd-o de acolo, s-au apropiat de mine ca să mă trezească, crezînd că visez, spunîndu-mi: «Nu mai dormi»

<sup>80</sup>

v. n. 24.

<sup>81</sup>

**Luca II, 14: Slavă intru cei de sus (lat.).**

<sup>82</sup> în text: *principia* = începutul (Dumnezeu).

**<sup>83</sup> E vorba, probabil, de sora sa, căsătorită mai tirziu cu Leone Paggi.**

#### VITA NUOVA

și « nu te descuraja ». Grăind astfel, mi-au întrerupt delirul tocmai în clipa când voiam să spun: « O Beatrice, fii binecuvîntată ! » Și apucasem să rostesc « O, Beatrice », când, revenindu-mi, am deschis ochii și mi-am înțeles rătăcirea. Dar cu toate că rostisem numele, glasul mi-era atît de gîtit de suspinele plînsului încît, după cîte cred, doamnele acelea nu l-au putut înțelege. Apoi, deși foarte rușinat, totuși, la un îndemn al lui Amor, mi-am întors fața spre ele. Iar dînsele, văzîndu-mă, au început să spună: «Parcă ar fi mort», și-și ziceau între ele: « Să încercăm să-l alinăm»; apoi îmi spuseră multe vorbe de mîngîiere și din cînd în cînd mă întrebau ce mă speriasse. Atunci, simțindu-mă oarecum mai întremat și înțelegînd că totul fusese doar o nălucire deșartă, le-am răspuns: « Am să vă spun ce-am avut ». Și le-am povestit de la început pînă la sfîrșit tot ce văzusem, fără a rosti numele celei preaalese. Iar după ce m-am vindecat de boala aceea, am hotărît să spun în versuri ce mi se întîmplase, părăindu-mi-se un lucru plăcut de ascultat; și atunci am făcut această cantona, care zice: *O doamnă milostivă*, alcătuită așa cum se vede din împărțirea făcută mai jos.

*O doamnă milostivă, -mpodobită*

*Cu-a' tinerilor ani<sup>84</sup> virtuți umane*

— *Aflată unde-ades cerșisem moarte* <sup>85</sup> —

*Vădînd restristea-n ochii mei vădită,*

*Si vorbele-ascultîndu-mi, vorbe vane,*

*Cu spaimă începu să plîngă joarte ;*

*Ci alte doamne-au dus-o-ntr-altă parte*

*Iar mie — fiind plînsu-i mărturia*

*Câ-ndur mucenicia —*

*Mi-ati spus pe rînd, ca să m-aducă-n fire:*

*« Nu sta în amorțire ! »,*

*Sau: ((Cum de te lași pradă tristei soarte?)).*

**" In text: di *novella etate* — de vîrstă tînă, expresie ce justifică interpretarea dată de P. Fraticelli titlului *Viia nuova* (v. n. 2).**

**" Lingă patul în care Dante zăcuse bolnav, în pragul morții.**

#### VIAȚA NOUĂ

Atunci — să-i curm vedeniei urgia — Pe nume doamna-mi chem, curm reveria.  
Mi-era atît plin glasul de tristețe  
Si stins de plîns, încît al doamnei nume ..  
Au^u-mi doar, în inimă-l distinse;  
Și-n ciuda rușinatei mele fețe  
Ce-și arăta rușinea-n ochi anume,  
Spre ele-Amorid să mi-o-ntorc mă-mpinse,  
Atît erau culorile-mi de stinse  
Că-n altu-al morții gînd puteau să iste.  
« Să-l scoatem din restriște »  
Ilosteau blînd una altei rugăciune,  
Neconținînd a-mi spune:  
«Dar ce-ai vă^ut, de spaima te cuprinse?)).  
Si-am spus — mai întremat din slăbiciune:  
« Eu, doamne, ce-am vă^ut vă voi expune.

In timp ce stăm la viața mea să cuget, Vremelnică si șubredă-n durata, Amor  
— ce-si are-n pieptu-mi reședința — Plîngea, stîrnind restriște-n al meu cuget Ce,  
suspînînd, își spuse-n gînd deodată: „Pe doamna-mi va răpi-o neființa!" Si-atît  
tumulț mi-a zdruncinat ființa, Că ochii, laș, mi i-am închis în pripă, Și — slabe și-  
n risipă — Se-mprăștiară spiritele-mi ra^na; Si-apoi, vestind iar ca^na — Cum  
aiuram, lipsindu-mi cunoștința — Femei cu chip ursu^ scării o clipa Si le-au^ii: „ Ț  
i-e dat să morii" cum țipa.

## VITA NUOVA

Vedenii se iscarâ-apoi, cumplite,  
Prin vana-nchipuire ce-ncepuse;  
Ca-s nu știu unde-a prins să mi se para.  
Si doamne că vedeam ce, despletite,  
Cu vaiet trec, ori trec pe plînset puse,  
Si triste, svîrl săgeți de foc și pară.  
Se mai făcea că văd cum se coboară  
O negură pe soare si-apar stele,  
Si cum p ling el și ele;  
Cum lumea în cutremur se despică,  
Si păsările pică ;  
Si-un om venit — trup slab, glas stînd să piară,  
„ Ce faci ? Nu știi năprasna veștii rele ?  
Ți-e moartă dulcea doamnă!" — sâ-mi revele.

Nălțându-mi ochii u%i de plîns fierbinte  
 Vă^ui (și se părea că plouă mana)  
 Cum se-ntorceau sus îngerii,-n tărie,  
 Si-un nour mic îi îndruma-nainte,  
 în urma cărui toți strigau: „ Osana!"  
 V-aș spune de-ar fi spus mai mult. Ci mie  
 Mi-a spus Amor: „ Alt nu-ți mai tăinui ție.  
 Pe doamna noastră vin' s-o ve%i, ce %ace".  
 Mirajele-mi buimace  
 Mi-a u evocat madona moartă, care  
 Vă^ui un vâl că are  
 De doamne pus, lințoliu ca sâ-i fie ;  
 Smerirea păcii paradisiace  
 Purta, pârînd că-mi spune: „Sunt în pace!<sup>tf</sup>  
 Vă^înd— cum mă smerea a mea durere — Că-n doamna mea și-află  
 smerirea forma,

#### VIAȚA NOUĂ

Spuneam: „Ești, Moarte, blîndă-ntr-o măsură;  
 Mai nobilă-a fi însă, ți se cere,  
 Căci ți-a fost cuib madona: schimbă-ți norma.  
 Să nu mă desconsideri, ci te-ndură:  
 Veți — cum în rugi atîta pun căldura —  
 Că-ți semăn, vrînd la tine a răzbate.  
 Spre inima-mi te-abate!"  
 Plecai după priveghi, curmînd bocirea :  
 Si singur, cu privirea  
 La naltul regn <sup>86</sup>, mărturisii din gură:  
 „ Cel ce te vede — suflet scump — beat e!" . . .  
 Cînd—mulțumită vouă! — trea^, pier toatei.

Această cantona are două părți: în prima spun, adresîndu-mă unei persoane nedefinite, cum am fost trezit de niște doamne, dintr-o nălucire înșelătoare, și cum le-am făgăduit să le-o istorisesc; în a doua spun ce le-am povestit. A doua începe de la: *În timp ce stăm*. Partea întâia se împarte în două: în prima spun ce-au zis și au făcut, întîi o doamnă și apoi altele, înainte de a-mi fi venit în fire; în a doua arăt ce mi-au spus aceste doamne după ce am ieșit din delir; iar această parte începe de la: *Mi-era atît plin glasul*. Apoi, cînd zic: *în timp ce stăm*, arăt cum le-am povestit nălucirea

mea. Iar aceasta cuprinde două părți: în prima povestesc pe rînd tot ce mi s-a năzărit; în a doua le mulțumesc prin-tr-un singur cuvînt; iar această parte începe de la: *Cînd — mulțumită vouă.*

24

După această nălucire înșelătoare s-a întîmplat că, într-o zi, cum ședeam dus pe gînduri, am simțit că începe să-mi freamăte inima ca Și cînd m-aș fi aflat în prezența acelei doamne. Atunci mi s-a năzărit o imagine a lui Amor: mi se părea că-l văd venind de la doamna mea

" **Cerul.**

**<sup>87</sup> Mulțumită intervenției doamnelor, care-l trezesc din nălucire, aceasta dispăre.**

47

și-mi spunea parcă în suflet, voios: «Caută să binecuvîntezi ziua în care am pus stăpînire pe tine, căci se cuvine s-o faci». Și mi se părea, într-adevăr, că-mi simt inima atît de voioasă și schimbată, de parcă n-ar fi lost a mea. îndată după aceste cuvinte pe care inima mi le spusese prin gura lui Amor, am văzut venind către mine o nobilă doamnă, vestită pentru frumusețea ei, care fusese mult timp stăpîna celui mai de seamă prieten al meu <sup>88</sup>. Iar numele acestei doamne era Giovanna, dar i se zicea Primăvara, datorită frumuseții sale, după cum cred unii. Iar în urma ei, am zărit-o pe minunata Beatrice. Cele două doamne au trecut pe lîngă mine una după alta, iar Amor îmi grăi parcă în inimă, spunînd: « Prima din ele e numită Primăvara numai muțumită venirii

" **Giovanna, iubita lui Guido Cavalcanti (v. n. 28).**

VIATA NOUĂ

ei de astăzi; căci eu l-am făcut pe cel care i-a dat numele să-i zică Primăvară, adică cea care va veni prima<sup>89</sup> în ziua cînd Beatrice ți se va Barata ție, supusul ei, după acea nălucire. Iar dacă vrei să ieși aminte la primul ei nume, e tot ca și cum ai spune « va veni prima », căci numele de Giovanna vine de la acela de Giovanni<sup>90</sup>, cel care a premers adevărata lumină zicînd: *Ego vox clamantis in deserto: parate viam Domini*<sup>91</sup>. Și mi se mai părea că-mi spune după aceste cuvinte: « Iar cine ar cată să cugete mai adînc, ar numi-o pe Beatrice, Iubirea, datorită mării asemănări pe care o are cu mine.» Gîndindu-mă mai apoi la toate acestea, am hotărît să-i scriu în versuri bunului meu prieten, lasînd însă deoparte anumite cuvinte care socoteam că nu trebuiau redade, părăindu-mi-se că inima lui este încă în

admirația frumuseții acestei nobile Primăveri; și am făcut sonetul de față care zice: *In inimă simții*.

*In inimă simții cum se deșteaptă*

*Un spirit de iubire din somnie :*

*Spre mine, de departe, -Amor se-ndreaptă*

*Voios, că — să-l cunosc — mi-e greu fi mie.*

*Rosti: «Cinstire dă-mi, drept plată dreaptă». Si vorbe le -i rîdeau de bucurie. Cu mine -Amor un timp după ce -așteaptă, Privind eu dincotro a fost să vie,*

*Pe monna <sup>92</sup> Vanna <sup>93</sup> văd, cu monna Bice <sup>94</sup>, Spre Io c u- n care stăm cum vin anume : In două întrupări — desăvîrsirea,*

**" Joc de cuvinte intraductibil între *primavera* și *prima uerrd* (va veni *prima*).**

<sup>90</sup> **E vorba de Ioan Botezătorul.**

**" Z-uca III, 4 (*Matei* III, 3, *Marcu* I, 3): Eu slnt glasul celui ce strigă în pustiu: Pregătiți calea Domnului (lat.)**

<sup>82</sup> **Monna — prescurtare a cuvîntului Madonna, apelativ folosit pentru doamnele de viță nobilă sau pentru femeia iubită.**

**" Vanna — prescurtarea numelui Giovanna.**

**" Bice — prescurtarea numelui *Beatrice*.**

**49**

VITA NUOVA

*încît, țin minte, -A.mor a prins a-mi «Ea, prima, Primăvara are nume; Cealaltă — cum îmi seamănă — Iubirea ».*

Acest sonet are mai multe părți, dintre care prima arată cum am simțit că mi se trezește freacă în inimă și cum se făcea că Amor răsărea voios în inima mea, venind de departe; a doua arată cum mi se părea că Amor îmi grăia în inimă și ce-mi spunea; a treia arată cum, după ce zăbovisese el astfel cu mine o vreme, am auzit și am văzut anumite lucruri. Partea a doua începe de la: *Rosti: «Cinstire dă-mi; a treia, de la: Cu mine-Amor un timp*. Partea a treia se împarte în două: în prima spun ce am văzut; în a doua spun ce am auzit. A doua începe de la: *încît, țin minte*.

25

Cineva ale cărui nedumeriri merită să fie lămurite, ar putea rămîne nedumerit de faptul că eu vorbesc despre Amor ca și cum ar fi un lucru în sine, adică nu numai o substanță inteligentă, ci o substanță corporală, ceea ce, de fapt, nu este adevărat. Căci Amor nu există în sine ca substanță, ci este un accident al substanței <sup>95</sup>. Iar faptul că eu vorbesc

despre el ca și cum ar fi un corp, ba, mai Tnult chiar, ca și cum ar fi o făptură omenească, decurge din trei lucruri pe care le spun despre el. Spun că l-am văzut venind; ori, cum venirea înseamnă mișcare în spațiu, iar, după cum spune Filozoful, deplasabil în spațiu este doar corpul<sup>96</sup>, rezultă că eu socotesc că Amor este un corp. Mai spun apoi despre el că râdea și chiar că vorbea, lucruri care se văd a fi proprii omului, mai cu seamă puțința de a râde, și ca atare rezultă că eu îl socotesc a fi om. Pentru a lămuri acest lucru, așa cum se cuvine aici, trebuie amintit mai întâi că în vechime nu existau făuritori de versuri de

**<sup>15</sup> Accidentul, în filozofia antică și medievală, însemna «ceea ce poate avea loc sau dispărea fără distrugerea subiectului t (Porfiriu, *Isagoge* V, 4 a 24; cf. și Aristotel, *Metafizica* IV, 30, într-un sens puțin diferit). Ca orice pasiune, Amor era considerat, firește, drept un accident al substanței, iar nu o substanță în sine.**

**" Aristotel, *Fizica* VIII, 4. Lucrurile se mișcă «prin natură », iar animalele «prin ele înșile ».**

## VIAȚA NOUĂ

iubire în limba vulgară, căci acestea erau făcute doar de unii poeți în limba latină <sup>97</sup>. La noi însă (deși poate că se întâmpla și se mai întâmplă încă și la alte neamuri, ca de pildă la greci<sup>98</sup>), aceste lucruri erau tratate nu de poeți vulgari, ci de cei literați. Și n-au trecut prea mulți ani de când au apărut pentru prima dată acești poeți vulgari; ori, păstrînd proporțiile, întocmirea de versuri în limba vulgară este asemenea făuririi de versuri în latină ". Iar dovada că aceasta s-a petrecut doar de puțin timp este că, dacă vrem să căutăm în limba lui oc și în limba lui si, nu vom găsi compuneri mai vechi de o sută cincizeci de ani față de vremurile noastre <sup>100</sup>. Iar cauza pentru care unii versificatori grosolani s-au bucurat de faima că știu să facă poezii, este că ei au fost primii care au compus în limba lui si. Primul care a început să compună ca poet în graiul vulgar, a făcut-o pentru că voia să-i fie înțelese spusele de către o femeie, căreia îi era greu să priceapă versurile latinești<sup>101</sup>. Iar acest lucru se întoarce împotriva celor care scriu în acest grai versuri despre alte subiecte decît iubirea, deoarece felul acesta de exprimare a fost găsit dintru început pentru a vorbi despre dragoste <sup>102</sup>. De aceea, cum poezilor le este îngăduită o mai mare libertate în vorbire decît scriitorilor în proză, și cum acești făuritori de rime nu sînt altceva decît poeți în graiul vulgar, este nimerit și firesc ca lor să li se acorde o libertate mai mare în vorbire decît celorlalți scriitori în limba vulgară. Drept

care, dacă poezilor le sînt îngăduite unele figuri sau nuanțe retorice, le sînt îngăduite și versificatorilor <sup>103</sup>. Așadar, vedem că poezii le-au vorbit lucrurilor neînsuflețite ca și cum ar fi avut simțuri și rațiune, făcîndu-le totodată să vorbească <sup>104</sup>; și nu numai lucrurile adevărate, dar și cele neadevărate, spunînd adică despre lucruri care nu există că vorbesc, și că multe accidente vorbesc ca și cum ar fi substanțe și oameni. Se

**" Cf. *De vulgari eloquentia* II, 4.**

**" Grecii contemporani lui Dante erau bizantinii, celebri în Italia pentru înalta lor cultură.**

**" Dante a tratat pe larg problema creației literare în limba vulgară în tratatul său *De vulgari eloquentia*, fiind unul din promotorii și teoreticienii introducerii limbii poporului în literatură și scriindu-și cele mai însemnate opere în italiană.**

**><sup>M</sup> Cf. *Convivio* I, 10, n. 142; *De vulgari eloquentia* I, 10 și II, 2. Limba lui s! și limba lui oc delimitau regiuni lingvistice neolatine din Europa occidentală: Italia, Franța, Spania.**

**"" Explicație realistă a genezei poeziei în limba vulgară.**

**© Dante considera că poezia este prin excelență modul de exprimare a iubirii. /**

**"• De remarcat distincția între *poeti* (care scriu în limba latină) și *simplii Versificatori* în limba vulgară.**

**<sup>104</sup> Mai departe se dau exemple de *poeti* care Jac să vorbească lucruri neînsuflețite.**

## VITA NUOVA

cuvine așadar ca făuritorul de versuri să simuleze, dar nu fără rațiune, ci cu o rațiune care să poată fi lămurită în proză. Faptul că poezii au compus așa cum spuneam, se vede la Vergiliu, care zice că Iunona, dușmancă troienilor, i-a vorbit lui Eol, stăpînul vînturilor, în cartea întâia din *Eneida*: *Aeole, namque tibi*, iar acesta i-a răspuns: *Tuus, o regina, quid optes explorare labor; mihi jussa capessere fâs est*<sup>105</sup>. Tot la poetul acesta grăiește un lucru neînsuflețit către lucruri însuflețite, în cartea a treia din *Eneida*, unde zice: *Dardanidae duri..* <sup>106</sup>. La Lucan vorbește un lucru însuflețit către unul neînsuflețit, unde zice: *Multum, Roma, iamen, debes civilibus armis* <sup>107</sup>. La Horațiu vorbește omul către însăși știința lui; și nu sînt doar vorbele lui Horațiu, ci el le spune în *Poe-tria* lui, reluînd aproape spusele marelui Homer unde zice: *Die mihi, Musa, virum* <sup>108</sup>. La Ovidiu vorbește Amor ca și cum ar fi om, la începutul cărții numită *Cartea leacurilor iubirii* unde zice:



*Bella mihi, video, bella parantur, ait*<sup>109</sup>. Iar prin aceasta, poate fi lămurit cel care are vreo nedumerire în unele locuri ale cărții de față. Și pentru ca de aici să nu prindă îndrăzneală vreun scriitor grosolan, țin să spun că nici poeții nu vorbeau astfel fără vreun rost și că nici cei care fac versuri (în vulgară) nu trebuie să vorbească în felul acesta dacă nu au în minte un rost anume al spuselor lor. Căci mare rușine ar fi pentru acela care și-ar îmbrăca versurile în imagini închipuite sau figuri retorice iar apoi, întrebat fiind, n-ar ști să-și dezbrace cuvintele de acele veșminte, în așa fel încît ele să aibă un înțeles adevărat<sup>110</sup>. Iar bunul meu prieten <sup>U1</sup> și cu mine cunoaștem destui din aceștia care-și fac astfel prostește versurile.

**us Vergiliu: *Eneida* I, 65 și 76—77: Eol, de vreme ce ție... A ta e, regină, munca pe care vrei s-o îndeplinești, mie mi-e sortit să împlinesc ceea ce mi se poruncește (lat.)**

**"• *Eneida* III, 94: Dardani încercați... (lat.)**

**"\* Lucan, *Pharsalia* I, 44: Cu toate acestea tu, Romă, datorezi mult războaielor civile (lat.)**

<sup>108</sup> **Horățiu, *Ars poetica* (Arta poetică) 140: Cîntă-mi, Muză, bărbatul... (lat.) Dante cu noștea *Ars poetica* sub titlul de *Poelria* (cf. și *Convivio* II, 14).**

<sup>109</sup> **Ovidiu, *Remedia amoris* (Despre leacurile dragostei) 1—2: Văd, spuse el, că se pregătesc împotriva-mi războaie, războaie (lat.)**

**© Pentru Dante, versul este un mijloc de exprimare a adevărurilor «învăluite »; este un mod de a declara că și *Vita nuova* are «înțelesuri ascunse», adevăruri îmbrăcate în «imagini închipuite •.**

<sup>111</sup> **Guido Cavalcanti.**

## VIAȚA NOUĂ

26

Această doamnă preaaleasă, despre care s-a vorbit mai sus, a ajuns să se bucure de atîta prețuire din partea lumii, încît, cînd trecea pe stradă, oamenii dădeau fuga s-o vadă, lucru care mă bucura nespus. Iar dacă se afla în preajma cuiva, inima aceluia era pătrunsă de atîta cuviință, încît nu mai îndrăzneă să-și ridice ochii, nici să-i răspundă la salut; Iar despre aceasta, mulți ar putea prin propria lor experiență să-mi stea mărturie înaintea celor care nu m-ar crede. Ea pășea încununată și învăluită de modestie, nearătînd pic de mîndrie față de cele ce vedea și auzea. Mulți ziceau după ce trecuse: «Aceasta nu e femeie, ci unul din minunații îngeri ai

cerului». Iar alții spuneau: « E o adevărată minune; bine-cuvîntat fie Domnul, care știe să zămislească asemenea minunății I » Iar eu zic că se arăta atît de nobilă și plină de toate darurile, încît cei care o priveau erau cuprinși de o dulceață atît de curată și suavă, încît n-ar fi putut-o descrie; și nici nu se afla vreunul care, privind-o, să nu suspine pe dată. Asemenea lucruri și altele încă mai minunate avea ea darul să răspîndească în preajmă-i. Drept care, gîndindu-mă eu la toate acestea și voind să reiau laudele închinat ei, am hotărît să fac niște versuri în care să dau de înțeles uimitoarele și neprețuitele ei daruri<sup>lia</sup>, astfel încît, nu numai cei care o puteam vedea aieva, ci și alții să poată afla despre dînsa ceea ce se poate împărtăși prin cuvinte. Am făcut așadar acest sonet, care zice: *Cuminte-atît*.

*Cuminte-atît si nobilă-atît pare Cînd doamna mea pe careva salută, încît stă de cutremur limba mută, Priviri a cuteza nu-s ochii-n stare.*

*ii e umilitatea-nveșmîntare Cînd laude aude-n mers, tăcuta; Din cer parcă miracolul se mută Ca pe pămînt să-l vadă fiecare.*

**"\* In text:** operozioni — calități în sine, dar și calități **capabile să «opereze** » asupra altora, **împărtășite altora.**

♪

## VITA NUOVA

*Privită,-atît se-arată de senină, încît prin ochi, mir inimii strecoară^ De neînchipuit cui nu-l încearcă.*

*Si, blînd, un spirit, de pe fața-i, parca Suav si plin de dragoste-âpoi %boară, Dînd sufletului dulce-ndemn: «.Suspina-i-»*

Sonetul acesta este atît de ușor de înțeles prin cele spuse mai înainte, încît nu e nevoie de nici o împărțire. De aceea, trecînd mai departe, spun că doamna mea ajunsese să fie așa de prețuită, încît nu numai ea era onorată și lăudată ci, datorită ei, multe altele erau lăudate și onorate. Iar eu, văzînd aceasta și voind s-o împărtășesc și celor care n-o vedeau, am hotărît să mai fac încă o poezie în care să spun cele de mai sus. Am compus așadar acest al doilea sonet, care zice: *Vii vede-a' mintuirii atribute*, arătînd cum virtutea ei avea înrîurire asupra celorlalte, așa cum se va vedea din explicarea lui.

## VIAȚA NOUĂ

*Vii vede-a' mîntuirii atribute, Pe doamna mea-ntre doamne cine-o vede: Să-l laude pe Domnul sunt ținute Cît har, prin ea, și-asupră-le purcede.*

*E-atîta-n frumusețea ei virtute*  
*Că pi^mâ-n alta nu se întrevede*<sup>113</sup>; '

*Noblețe,-amor, credință sunt țesute*

*In straiul cui, urmînd-o,-n ea se-ncrede.*

*Vederea ei smerește și impune*

*Dar nu-i da — ei doar — nimbul strălucirii.*

*Prin ea, de cînte demn devine-oricine.*

*Noblețe-atîta-n tot ce face pune, Incit, chemînd-o-n minte, de-a iubirii*  
*Dulceața nit e om să nu suspine*<sup>m</sup>.

**Sonetul acesta are trei părți: în prima spun care sînt ființele în mijlocul cărora doamna mea apare mai minunată <sup>113</sup>: în a doua spun cît de încîntătoare îi era tovarășia: în a treia vorbesc despre înrîurirea plină de virtute pe care o avea asupra altora. Partea a doua începe de la: *Să-l laude pe Domnul*; a treia, de la: *E-atîta-n frumusețea ei*. Această ultimă parte se împarte în trei: în prima spun ce înrîurire avea asupra femeilor înseși, în a doua arăt înrîurirea ei asupra lor față de alții; în a treia arăt cum nu numai femeile, ci oricine îi simte în mod miraculos înrîurirea, nu numai în prezența ei, ci chiar amintindu-și-o doar. Partea a doua începe de la *Vederea ei*; a treia, de la *Noblețe-atîta*.**

<sup>113</sup> Cp. cu versurile contemporanului Cino da Pistoia: *Afon da invidia quel eh'e meraviglia, / to tuaie vizio regna oo'i paragio*. (Nu stîrnește invidie cel vrednic de admirație, / acel viciu domnește numai unde se pot face comparații). Pt. Cino v. și p. 142, n. 159.

<sup>111</sup> Cf. *Conaivio* III, 7.

<sup>111</sup> „Doamnele” menționate în capitolele precedente. ,•• .

† 1

VITA NUOVA

27

Mai apoi am început să mă gîndesc într-o zi la ce spuseseam despre doamna mea în cele două sonete de mai sus. Și cugetînd astfel, am văzut că nu arătasem ce se petrecea în mine în timpul acela, socotind deci că nu spuseseam destul. Și de aceea m-am hotărît să fac niște versuri în care să arăt cum eram predispus să-i primesc înrîurirea și cum acționa asupra-mi virtutea ei; socotind însă că n-am să pot spune toate acestea într-un scurt sonet, am început o cantona, care zice: *M-a prins și m-a deprins* <sup>116</sup>.

*M-a prins și m-a deprins lung timp **Amorul** Cu marea lui atotputernicie, Că, aspru-întîi pe cît a fost să fie, Pe-atît în piept îi simt a%î blind fiorul. Si simt cum — dnd mi-e forței răpitorul, De spirite lăsîndu-mi-o pustie — Dulceața slabul suflet îmi îmbie,*

**''' Versurile ce urmează sînt doar un fragment de cantona. Vezi argumentele lui Michele Scherillo, Vita nuooa, Firenze, 1911, p. 198.**

## **1**

### VIATA NOUA

*Că de pe chip își ia culoarea %borul, St mă-nrobeste-Amor atît de iute, Incît, vorbind, suspinele-mi îndeamnă Să-mi cheme dulcea doamnă, Ca mîntuirea dîndu-mi, să-mi ajute. La fel simt eu oriunde ea mă vede, Și e duios cît nu se poate crede.*

„<--->

28

*Quomodo sedel sola civilas plena popula ! fada est quasi vidua domina gentium*<sup>117</sup>. În vreme ce eram preocupat încă de întocmirea acestei canțone, din care nu compusesem decît stanța de mai sus, Dreptul Judecător a chemat-o la sine pe această preaaleasă să se bucure de slavă sub însemnul binecuvîntatei regine Fecioara Măria, al cărei nume a fost întotdeauna proslăvit de cuvintele preafericitei Beatrice. Și cu toate că acum ar fi nimerit poate să zăbovesc puțin asupra felului cum a plecat ea dintre noi, nu vreau s-o fac din trei pricini: prima e că aceasta nu intră în intenția scrierii de față, după cum se vede din precuvîntarea cu care începe cartea; a doua este că, și dacă ar fi intrat în intenția de față, cuvintele nu mi-ar ajunge pentru a vorbi cum se cuvine despre aceasta; a treia este că, chiar dacă ar fi fost și una, și alta, nu mi se cade a vorbi despre aceasta, căci, făcînd-o, ar trebui să mă laud pe mine însumi<sup>118</sup>, lucru întru totul nevrednic pentru cel ce o face. De aceea, las subiectul acesta în seama altui comentator. Totuși, cum numărul nouă si-a găsit adesea locul în spusele de mai înainte<sup>119</sup>, vădindu-se astfel că nu e întîmplător, și cum la plecarea ei acest număr a avut un rost însemnat, se cuvine să spun totuși unele lucruri, fiindcă se dovedesc potrivite cu intenția scrierii de față. Ca atare, voi spune mai întîi cum acest număr a fost legat de plecarea ei și apoi voi arăta unele cauze pentru care i-a fost mereu apropiat.

<sup>117</sup> *Plîngerile lui Ieremia* I, 1: O, cum a rămas pustie, cetatea cea plină  
de lume; Ajuns-a  
ca o văduvă stăpîna popoarelor (lat.)

<sup>118</sup> Despre păcatul laudei de sine v. *Convivio* I, 2.

<sup>119</sup> V. n. 21. Dante se referă la cap. 2, 3, 6, 12, 23 unde folosește cifra simbolică.

J7

## VITA NUOVA

29

Spun aşadar că, potrivit felului cum se socoteşte timpul în Arabia, sufletul ei preanobil şi-a luat zborul în primul ceas al zilei a noua din lună: iar potrivit felului cum se socoteşte în Siria, a plecat în a noua lună a anului, căci acolo prima lună e Tisirin întîiul <sup>120</sup>, care la noi e octombrie; iar după cum socotim noi, ea a plecat în anul indictionului <sup>m</sup> nostru, adică în anul de la Cristos în care numărul perfect<sup>122</sup> se împlinise de nouă ori în veacul în care fusese ea lăsată pe lumea aceasta; şi a vieţuit printre creştini în veacul al treisprezecelea <sup>123</sup>. Una din cauzele pentru care numărul acesta i-a fost într-atît de prieten, ar putea fi următoarea: după spusa lui Ptolomeu şi adevărul creştin, cerurile care se mişcă sînt în număr de nouă <sup>124</sup>, iar după opinia tuturor astrologilor, aceste ceruri îşi exercită aici jos înrîurirea potrivit aşezării lor unele faţă de altele; acest număr i-a fost prieten pentru a vădi că la generarea ei, toate cele nouă ceruri mobile erau desăvîrşit orînduite laolaltă. Aceasta e una din cauze; dar cugetînd mai profund şi potrivit adevărului infailibil, ea însăşi a închipuit acest număr, prin comparaţie zic, înţelegînd aceasta precum urmează. Numărul trei este rădăcina lui nouă, căci fără nici un alt număr el, prin sine însuşi dă nouă, după cum bine vedem că de trei ori trei fac nouă. Aşadar, dacă trei este prin el însuşi făcătorul lui nouă, iar făcătorul minunilor prin el însuşi este trei, adică Tatăl şi Fiul şi Sfîntul Duh, care sînt trei şi unul, doamna aceasta a fost însoţită de numărul nouă pentru a vădi că ea era un nouă, adică o minune, a cărei rădăcină — a minunii adică — este însăşi minunata Treime.) Poate că pentru o minte şi mai subtilă s-ar putea vedea aici o cauză şi mai subtilă; dar eu pe aceasta o văd şi mi-e cel mai pe plac.

<sup>120</sup> Este vorba de luna *Türln al-'Awwal* din anul sirian, corespunzătoare cu a lunii octombrie. După astronomul arab Albategni şi Cartea 2 *Mac.*, anul sirian

începea cu octombrie, deci Beatrice a murit în luna *Haztrân* (iunie). «Ziua a noua » înseamnă S ale lunii, pentru că la arabi ziua începe la apusul zilei precedente.

<sup>111</sup> Element de cronologie antică și medievală, cuprinzînd o perioadă de 15 ani. Dar prin *indizione nostru* Dante înțelege aci «era creștină ».

<sup>111</sup> Numărul 10 (cf. și *Convivio* II, 15).

<sup>11a</sup> Indicațiile lui Dante duc la data de 8 iunie 1290, cînd Beatrice a murit în vîrstă de 24 de ani și trei luni.

<sup>121</sup> Pentru aceste concepții astronomice v. *Convivio* II, 3.

## VIATA NOUA

30

După ce a plecat Beatrice din această lume, amintitul oraș a rămas văduvit parcă și despuiat de orice mîndrețe; de aceea eu, lăcrimînd încă în pustiita urbe, le-am scris celor mai de vază locuitori despre starea acesteia, folosind începutul profetului Ieremia, care zice: *Quo-modo sedel sola civitas* <sup>125</sup>. Și asta o spun pentru ca să nu-i pară cuiva de mirare că l-am citat mai sus ca o introducere la noul cuprins care urmează. Iar dacă cineva ar voi să mă mustre pentru faptul că nu scriu mai departe cuvintele care urmează celor citate, să-mi fie cu iertare, pentru că încă de la început gîndul meu a fost de a nu scrie decît în limba vulgară; de aceea, cum versetele următoare acestora sînt toate în limba latină, mi-aș încălca hotărîrea scriindu-le. Iar o intenție asemănătoare știu că a avut bunul meu prieten <sup>126</sup>, pentru care scriu acestea, și anume, să scriu doar în limba vulgară.

31

După ce ochii mei au lăcrimat o vreme, ostenind într-atîta încît nu-mi mai puteau ușura tristețea, m-am gîndit să mi-o mai alin prin versuri de durere. Am hotărît de aceea să fac o cantona în care să vorbesc cu jale despre doamna din pricina căreia durerea îmi zdrobea sufletul; și am făcut atunci o cantona care zice: *Mi-s ochii plinși de multa lăcrimare*. Iar pentru ca această cantona să lase în încheiere o și mai puternică impresie de văduvie, am s-o împart înainte de a o scrie; și așa voi proceda mereu de acum înainte.

Spun așadar că această nefericită cantona are trei părți: prima e introducerea; în a doua vorbesc despre doamna mea; în a treia îi vorbesc cu durere canțonei. Partea a doua începe de la: *Ea, Beatrice*; a treia, de la *Cantona tristă*. Partea întîia se împarte în trei: în prima arăt de ce vreau să vorbesc; în a doua spun cui vreau să vorbesc; în a treia spun despre cine vreau să vorbesc. A doua începe de la: *Cum, despre doamna mea*; a treia, de la: *De ea voi*

spune. Apoi, cînd zic: *Ea, Beatrice*, vorbesc despre dînsa; iar aci se cuprind două părți: mai întîi arăt cauza

<sup>115</sup> **V. n. 117.**

**" Guido** Cavalcanti.

## VITA NUOVA

pentru care mi-a fost răpită ; apoi arăt cum deplîng alții plecarea ei, în partea care începe de la: *Abandonînd făptura*. Aceasta se împarte de asemeni în trei: în prima arăt cine n-o plînge; în a doua arăt cine o plînge; în a treia vorbesc despre starea mea. A doua începe de la: *Dar plîng de bunăvoie*; a treia, de la: *Suspinele mă sperie*. Apoi, cînd zic: *Cantona tristă*, îi vorbesc canțonei, arătîndu-i către ce doamne să se ducă și să le stea în preajmă.

*Mi-s ochii plînți de multa lăcrimare*

*Plîngînd de mila inimii, -ncît pînă*

*La urmâ-nvînsi, s-au dat de-aci nainte.* „

*A.cum, vrînd să-mi alin durerea, care*

*Spre moarte pas cu pas treptat mă mîină,*

*Cu bocet sunt silit să-ngaim cuvînte.*

*Cum, despre doamna mea — mi-aduc aminte —*

*Cînd n-apucase viața-i să se-ncheie,*

*Că vă spuneam, gentile doamne bune,*

*Altcui refu^ a-i spune :*

*Doar nobilelor inimi de femeie ;*

*De ea voi spune plîns, cu-amărăciune,*

*Căci, fără veste, -n cer i-a Jost plecatul,*

*~Lăsînd pe-Amor cu mine,-ndureratul.*

*Ea, Beatrice, a plecat în ceruri, legatul unde îngerii-s în pace, Si stă cu ei, si v -a lăsat pe toate. jr Nici ârșiți — ca pe altele — nici geruri N-au dus-o-n locuri paradisiace : Doar nesfîrsit de marea-i bunătate <sup>127</sup> ; Căci strălucita ei umilitate*

.

'M Beatrice nu a murit nici de răceală, nici de febră, adică de boală ; **numai marea ei bunătate** a hotărît pe Dumnezeu să o cheme la el, în ceruri.

**66**

r-.'tj i = \*i

- --LJ i : t

30 '-. j VIAȚA NOUĂ

- ; — ; - ~~ha,, jh.ii~~ ,J — -

i în cer cu multa ei virtute Că fu cuprins — uimit — eternul Sire De-o nobila pornire : Atîta har la El să cheme iute ; Si-n cer a hotărît a ei venire Vârînd că nu-j a tristei vieți ursită C-un lucru-atît de nobil potrivită.

Abandonînd făptura ei frumoasă,  
De grație plin sufletul ei nobil,  
Spre-un loc — de el demn — dat i-a fost să suie.  
Cei căror — pomenind-o — nu le pasă  
Au inima de piatră ce, ignobil,  
Simțirilor duioase se încuie.  
Sa poată să și-o-nchipuie sus nu e  
Gînd cît de nalt al unui josnic suflet :  
De-aceea nu simt ei de plîns nevoie.  
Dar plîng de bunăvoie,  
Suspîn e orisicare-al lor răsuflet,  
Simțirii să se -aline nu-i dau voie  
Cei care — ce-a fost — vād în gînd o dată,  
Si faptul că ne-a fost de-aici luată.

Suspinele mă sperie cînd gîndul Mi-aduce-aminte-n mintea — spaimei sclavă  
— De cea ^drobindu-mi inima de jale ; Și-ades, spre moarte gîndu-mi  
îndreptîndu-l, Dorință-atît mă-ncearcă de suava Că-mi schimbă coloritul feței  
pale. Cînd gîndul mă supune forței sale, Năvală-atîtea chinuri dau că, singur,

61

#### VITA NUOVA

Mă scutur, treaty, de chinul ce mă scurmă;  
Dar trea% — cum nu se curmă —  
De semenî, rușinat fiind, mă-nsingur.  
Pltngînd, pe Beatrice-o strig pe urmă  
Și spun: «Ești moarta, deci?», rostind chemarea;  
Si-n timp ce-o strig, îmi aflu alinarea.  
Al j alei plîns, suspinul— spaimei glasul —  
Orictnd sunt singur inima-mi sfîșie,  
Că, daca le-ar cunoaște,-ar plînge-oricine:  
Astfel mi-am dus eu viața grea, din ceasul  
Cînd doamna-n veacul nou sui-n tărie :  
S-o spună limba nu e, n-are cine.



*Incit, de-aceea, doamne, ce-i cu mine*  
 — Chiar dac-aş vrea — n-aş şti să va spun însumi,  
*Căci viața, care-atît mă persecută,*  
*E-atît de jos căzută,*  
*Că par că-mi spun: «Râwas bun!» cei ce plînsu-mi îl vād pe fața-mi trasă și*  
*durută. f Dar doamna mea — oricum aş fi — mă vede Si-n mila-i încă ştiu că mai*  
*pot crede.*

*Cantona tristă, mergi plîngînd sâ-ntîmpini*  
*Domnitele și doamnele acele*  
*Ea care — sâ-și revele*  
*Suratele-ți<sup>128</sup> mergeau — doar voia bună;*  
*Neconsolată mergi tu, și-mpreună*  
 — Cum ești tristeții fîica — stai cu ele.  
 " **Canțonete** precedente. 62

## VIAȚA NOUA

32

După ce făcusem această cantona, a venit la mine un prieten care pe treptele prieteniei urmează imediat după cel dinții<sup>129</sup>, iar acesta fusese înrudit atît de strîns prin legături de sînge cu slăvită doamnă, încît nimeni nu-i era mai apropiat decît el. Și după ce am vorbit o vreme, m-a rugat să-i compun niște versuri pentru o doamnă care murise; și vorbea în așa fel încît să pară că se gîndește la alta, care cu adevărat murise. Iar eu, luînd seama că el vorbea de fapt despre acea binecuvîntată, i-am spus că o să fac așa cum mă rugase. Drept care, cugetînd mai apoi, am hotărît să compun un sonet în care să-mi spun numai în parte durerea, și să i-l dau acestui prieten, astfel încît să pară că-l făcusem pentru el. Și am compus atunci sonetul de față care zice: *Veniți, voi, inimi nobile*, și care are două părți: în prima chem pe supușii lui Amor să mă asculte; în a doua îmi descriu nefericirea. A doua începe de la: *Suspine dezolate*.

*Veniți, voi, inimi nobile, vă cere*  
 — Să-mi ascultați suspinul—duioșia:  
*Suspine decolate ies cu mia:*  
*De n-ar ie f i, m-aş stinge de durere;*  
*Căci ochii-adesea — lacrimi să-mi ofere — Nu-și fac —plîngînd cît trebui" —*  
*datoria De-a-i plînge doamnei duse curtenia Prin plîns dînd plînsei inimi*  
*mîngîiere.*

*Veți au^i voi glasul lor, și-apelu-i ~La nobila mea doamna, poposită în noul  
secol demn de-a ei virtute ;*

<sup>111</sup> Este vorba fie de Manetto, fie de altul dintre cei cinci frați ai Beatrice!;  
cel din/fi se referă Guido Cavalcanti.

6<sub>s</sub>

## VITA NUOVA

*Si-apoi disprețul lor —pentru ursita Acestei vieți — în numele acelui Trist  
suflet harul căruia pierdut e.*

33

După ce am făcut sonetul, gândindu-mă cine era cel căruia voiam să i-l dau ca fiind întocmit de el, mi s-a părut că darul meu ar fi prea sărac și golaș pentru un om atât de legat de această doamnă slăvită. De aceea, înainte de a-i da sonetul de mai sus, am făcut două stanțe de cantona, una cu adevărat pentru el, iar cealaltă pentru mine, deși dacă nu sînt privite cu luare aminte, ele par, și una, și alta, făcute de aceeași persoană. Dar cine se uită bine, va vedea că vorbesc două persoane diferite, căci unul n-o numește pe această femeie doamna lui, iar celălalt da, după cum bine se poate vedea. I-am dat apoi și sonetul, și cantona, spunîndu-i că le făcusem pe amîndouă ca din partea lui.

Cantona zice: De *cile ori*, și are două părți: într-una, adică în prima stanță își spune durerea acesta, care-mi era mie prieten iar ei rudă apropiată; în a doua îmi spun eu durerea, adică în cealaltă stanță care zice: *î/n clntec de amară tînguire*. Astfel, se vede că în această cantona își spun durerea doi oameni, dintre care unul se jeluiește ca frate, iar altul ca slujitor.

*De cîte ori, vai! trist îmi vine-n minte*

*Ca n-am s-o vād de-acîima*

*Pe doamna, lipsa cărei mult mî-ntristă,*

*Atît chin strînge-adiicerea aminte*

*In inima mea tristă,*

*Că spun: « De ce nu-ți lepezi, suflet, huma ?*

*De-al cîtor chinuri spor te-așteaptă suma*

*in veacul ce si-așa atît te-apasă,*

*Nespus îmi pasă, temător sunt foarte!»*

*Deci jindui după Moarte* , ,

64

## VITA NUOVA

*Ca după tihna-mi dulce fi duioasă; Strig: « Vino!», cu-o dorință-atît de mare Că sunt gelos pe orișicine moare.*

*Un cîntec de amară tînguire, Suspinelor dînd formă, Imploră Morții-ntr-una compania. Spre Moarte-au prins dorințele-mi s-aspire De cînd—prin ea — vecia Pe doamna mea cuprinse-n cruda-i normă; Căci frumusetea-i harul fi-/ transformă — Privtndu-ne vederea se strămută — în grație a spiritului, ră%ă Iubirii ce vibrează în ceruri, si pe îngeri îi salută, Al căror intelect subtil exultă, Atîta e noblețea ei de multă.*

34

**în ziua în care se împlinea anul de cînd doamna mea se dusesese printre cetățenii vieții de veci <sup>13°</sup>, eu ședeam într-un ungher și, amin-tindu-mi de dînsa, desenam un înger pe niște tăblițe <sup>m</sup>. în timp ce desenam, mi-am ridicat ochii și am văzut lîngă mine niște oameni vrednici de toată cinstirea, care se uitau la ce făceam eu; iar după cîte mi s-a spus mai apoi, trecuse destul de mult timp pînă cînd să prind eu de veste că erau acolo. Cînd i-am văzut, m-am sculat și, salutîndu-i, le-am spus: « Adineauri era altcineva cu mine și de aceea eram furat de gînduri». După plecarea lor, m-am întors la îndeletnicirea mea, adică să desenez chipuri de îngeri. Și în timp ce făceam asta, mi-a venit gîndul**

**""• Așadar, la 8 iunie 1291 (v. n. 123).**

**<sup>111</sup> Despre talentul la desen al lui Dante mărturisesc contemporani ca Leonardo Bruni.**

66

## VIAȚA NOUĂ

să fac niște versuri pentru împlinirea anului și să le adresez celor care fuseseră la mine; am făcut așadar sonetul acesta, care zice: *Ceruse minții mele*, și, cum are două începuturi, îl voi împărți potrivit fiecăruia dintre ele.

Așadar, potrivit primului, sonetul acesta are trei părți: în prima spun că doamna mea îmi sălășluia în gînd; în a doua arăt ce mă făcea Amor să simt din pricina asta; în a treia arăt efectele iubirii. A doua începe de la: *Amor, ce-n mintea mea*; a treia, de la: *Plîngînd ieșeau din piept*. Partea aceasta se împarte în două: într-una spun că toate suspinele mele ieșeau rostind cîte ceva; în a doua spun că glăsuiau diferit unele de altele; a doua începe de la: *Dar cele ce*. împărțirea este aceeași și potrivit celuiilalt început, doar că în

prima parte arăt cînd anume pusese astfel stăpînire această doamnă pe gîndul meu, lucru pe care nu-l spun în celălalt.

Intîiul început

*Ceruse minții mele ospetia Aleasa doamnă cărei naltul Sire li hărăzise,-n cerul de smerire, Pentru-nsușiri, un loc lingă Măria.*

Al doilea început

*Ceruse minții mele ospetia Aleasa doamnă plînsă de Iubire, , Chiar cînd v-a-mpins — a mea-ndeletnicire S-o cercetați — cu-atotputernicia.*

*Amor, ce-n mintea mea-i simțea tăria, In inima distrusă-și vine-n fire, Strigînd: «Ieșiți, suspine!)). Cu mîbnire Pe rînd își începură pribegia.*

*Plîngînd ieșeau din piept, îndurerate, C-un sunet care-aăuce în pupile Un plîns trist, durerilor părtașul.*

**67**

VITA NUOVA

*Dar cele ce ieșeau mai greu din toate: « A%i, nobil intelect, e-un an de %ile — Spuneau — de cînd în cer îți e sălașul».*

35

Cîtva timp după aceea, aflîndu-mă eu într-un loc care-mi amintea de vremurile trecute, ședeam cufundat în gînduri atît de dureroase încît ele îmi zugrăveau pe chip o mare tulburare. Luîndu-mi seama cît eram de chinuit, am ridicat ochii ca să văd dacă nu-mi băgase de seamă și altcineva zbulciumul. Atunci am zărit o nobilă doamnă tînără si foarte frumoasă, care mă privea de la o fereastră cu atîta compătimire, de părea că toată mila se adunase pe chipul ei. Și cum cei nefericiți lăcrimează mai lesne atunci cînd găsesc compătimire la alții, am simțit că ochii mei sînt gata să plîngă; și temîndu-mă să nu-mi dau astfel în vileag viața-mi nefericită, am plecat dinaintea ochilor acelei nobile doamne. Iar apoi îmi ziceam în sinea mea: « Nu se poate ca în acea doamnă milostivă să nu sălășluiască o prea aleasă iubire». De aceea m-am hotărît să fac un sonet în care să-i vorbesc ei, arătînd tot ce am povestit în această expunere. Și cum, din cele arătate e foarte ușor de înțeles, nu-l voi împărți. Sonetul începe așa: *Văzură ochii-mi.*

*Văzură ochii-mi cît ă milă poate Să vă cuprindă-n chip vădit făptura Cînd îmi priviți purtarea ți postura Ce-s mărturii durerii cînd m-abate.*

*Vădînd cum meditați ce-nnegurate Temeiuri vieții mele-i dau măsura, Simții o spaimă-n suflet: ca tortura ^.estristii-mi ochii mei sa n-o arate.*

VIAȚA NOUĂ

*Și v-am lăsat, simțind cum urcă plînștd*

*Din inima pe care, de fiorul*

*Vederii voastre, tulburat mi-o ^bucium.*

*Rostii apoi spre suflet u-mi în ^bucium: « Cu doamna-aceasta-ntr-adevăr e-  
Amorul Ce-n plîns îmi poartă pății cum vrea dînsul».*

36

Mai apoi, oriunde mă vedea această doamnă, pe chipul ei se asternea compătimirea și o paloare ca de iubire; de aceea, adeseori mi-o amintea pe preanobila mea doamnă, care avea întotdeauna această culoare în obraz. Și de multe ori, neputînd nici să plîng, nici să-mi ușurez amarul, mă duceam s-o văd pe această doamnă milostivă care, privind-o doar, parcă-mi storcea lacrimile din ochi. De aceea m-a cuprins dorința să mai fac niște versuri în care să-i vorbesc; și am compus sonetul acesta, care zice: *Palori de-amor*; și este lesne de înțeles, fără a-1 mai împărți datorită expunerii precedente.

*Palori de-amor si-a' milei semne sfinte N-au fost pe-un chip de doamnă-  
atît de clare — Urmare a vederii-ntristătoare De nobili ochi scăldați de plîns  
fierbinte —*

*'Precum pe-al vostru cînd vedeți nainte A feții mele-ndurerare mare; Incît  
mă tem ca inima mea moare De lucrul evocat de voi în minte.*

*Uscaților mei ochi să curm dorința*

*De-a vă privi adesea — nu se poate:*

*Li-i dat un dor de plîns, ca să-i coustrîngă.*

VITA NUOVA

*Si-atît sporiți a vrerii facultate,*

*încît, voind, îi mistuie voința:*

*Ci-n fața voastră nu mai știu să plîngă.*

37

Tot văzînd-o pe această doamnă, am ajuns pînă-ntr-acolo încît ochii mei începură să se desfete prea mult privind-o, astfel încît adeseori mă supăram foarte în sinea mea, socotindu-mă josnic. De aceea îmi tot dojeneam ochii pentru deșertăciunea lor, spunîndu-le în gînd: « înainte făceați să plîngă pe cel care vă vedea durerea, iar acum pare că vreți s-o dați uitării din pricina acestei doamne care vă privește; dar ea n-o face decît fiindcă o mișcă amintirea slăvitei doamne pentru care plîn-geați; dar orișice ați face, eu tot am să vi-o amintesc adesea, ochi blestemați, căci lacrimile voastre n-ar trebui să secătuiască, decît după moarte. » Iar după ce le vorbeam astfel ochilor în sinea mea, mă năpădeau îndată suspine adînci și îndurerate. Și pentru ca

această luptă pe care o duceam cu mine însumi să nu rămână știută doar de nefericitul care o purta, am hotărît să fac un sonet în care să redau această stare chinuitoare. Și am făcut sonetul de față, care zice: *Amarul plîns*. El are două părți: în prima le vorbesc ochilor mei, așa cum îmi grăia inima în mine însumi; în a doua înlătur o eventuală nelămurire, arătînd cine grăiește astfel; iar această parte începe de la: *Zicînd acestea*. S-ar mai putea face și alte împărțiri, dar ar fi de prisos, căci înțelesul e limpede datorită expunerii precedente.

« *Amarul plîns — menit restriști s -ateste, A.tît amar de vreme înainte, Oh, ochi ai mei — al milei plîns fierbinte Stîrnea / / altor, cum ați prins de veste.*

*i, parcă l-ați uita, de-aș fi laș peste Măsură,-ndt să nu-i curm la sorginte*

70

## VIAȚA NOUĂ

*Uitării cau^a, spre-a v-aduce-aminte De-aceea plînsă ieri<sup>132</sup> ce nu mai este.*

*Mă-ngrijorea^â-a voastră nepăsare încît un chip mă sperie de moarte: .*

*Al doamnei către voi privind blajină.*

*Morți numai, chipul doamnei voastre moarte Se cade să-l petreceți în uitare.» 7Jcînd acestea^ inima-mi suspină.*

38

Chipul acestei doamne m-a adus într-o stare atît de neașteptată, încît adeseori mă gîndeam la dînsa ca la o femeie care-mi plăcea prea mult; și cugetam astfel: « Aceasta e o doamnă nobilă, frumoasă, tînără și înțeleaptă, care mi-a apărut în cale poate din voia lui Amor pentru ca viața mea să-și găsească liniștea ». Și deseori mă gîndeam la dînsa cu și mai mult drag, astfel încît inima se împăca cu acest gînd. Iar eu, după ce-l îngăduisem, mă răzgîndeam îndemnat parcă de rațiune, zicîndu-mi: «Doamne, ce gînd e ăsta care caută atît de josnic să mă mîngîie, încît aproape că nu mă mai lasă să cuget la altceva? » Atunci își făcea loc alt gînd și zicea: «Ai suferit atîtea chinuri, de ce nu vrei să te lepezi de amărăciune? Vezi doar că acesta e un spirit al lui Amor ce poartă dorinți de iubire și purcede dintr-o sursă atît de aleasă cum sînt ochii doamnei care ți-a arătat atîta compătimire.» După ce m-am luptat astfel de mai multe ori în sine-mi, am vrut să mai scriu niște versuri; și cum în bătălia gîndurilor învingeau cele care țineau partea acelei doamne, am socotit că se cuvenea să mă adresez ei și am făcut sonetul acesta care zice: *Un nobil gînd*. Și-i spun « nobil », întrucît vorbea despre o nobilă doamnă, căci altfel era cît se poate de josnic.

în sonetul acesta sînt ogîndite cele două părți din mine, după cum

## VITA NUOVA

îmi erau împărțite în două gândurile. Una o numesc «inimă » adică apetit; cealaltă o numesc «suflet», adică rațiune. Și arăt ce zfiTuna și alta. Iar faptul că se cuvine să numesc apetitul inimă, iar rațiunea suflet, este destul de limpede pentru cei cărora doresc să le fie pe înțeles. E adevărat că în sonetul precedent eu opun ca părți inima, ochilor, iar aceasta pare să contrazică ceea ce spun aici; dar și acolo prin inimă înțeleg apetitul, deoarece dorința de a-mi aminti de preanobila-mi doamnă era încă mai puternică decât aceea de a o vedea pe aceasta, și, cu toate că aveam și atunci o ușoară dorință <sup>13</sup>Vea părea totuși mai slabă; de unde se vede că cele spuse nu se contrazic între ele.

Sonetul acesta are trei părți: în prima încep prin a-i spune acestei doamne cum dorința mea se îndreaptă toată către dînsa; în a doua arăt cum sufletul, adică rațiunea, îi vorbește inimii, adică apetitului; în a treia arăt cum îi răspunde aceasta. Partea a doua începe de la: *Ci sufletul o-n-treabă*; a treia, de la: *Răspunde ea*.

*Un nobil gînd, adesea, lingă mine Ca să-mi vorbească despre voi apare. Si despre-amor dezbate dulce-atan Că inima consimte fi-/ susține* <sup>135</sup>.

*Ci sufletul o-ntreabă: «Spune-țfii, cine Aduce minții noastre alinare, Ne'ngăduind— atîta forță are — Alt gînd să găzduim eu si cu tine ?»*

*Răspunde ea: « O, suflet în restriște, Un spirit mic și nou de-amor simți-vei, • • • - C e multele-i dorințe îmi relevă,*

<sup>IM</sup> **Vezi** explicația acestor termeni în Conuiuio III, 2.

<sup>m</sup> In text: *appetito*.

(y **Inima** susține laudele aduse de gînd lui Beatrice.

## VIATA NOUĂ

*Și care soarbe-n ochii milostivei Pe care izbutea de mult s-o miște Martiriul nostru — viață, forță, sevă».*

împotriva acestui adversar al rațiunii s-a ridicat într-o zi aproape de ceasul al nouălea<sup>136</sup>, o puternică nălucire. Mi s-a părut că o văd pe slăvită Beatrice în veșmîntul roșu <sup>137</sup> cu care-mi apăruse prima dată înaintea ochilor, avînd parcă aceeași vîrstă fragedă ca atunci cînd am văzut-o întîia

oară. Am început pe dată să mă gîndesc la ea și, amin-tindu-mi-o de-a lungul timpului trecut, inima mea a prins să se căiască amarnic din pricina dorinței de care se lăsase cu lașitate stăpînită cîteva zile, încălcînd statornicia rațiunii. Și alungînd această dorință vicleană,<sup>1</sup> toate gîndurile mele s-au întors către preanobila Beatrice. Astfel că începînd de atunci, am prins să mă gîndesc la ea cu inima atît de rușinată, încît aceasta se vădea adesea prin suspine, care ieșindu-mi din piept, spuneau aproape toate ceea ce grăia inima, adică numele acelei prea-alese și felul cum plecase dintre noi. Și adeseori se-ntîmpla ca vreun gînd să poarte cu sine atîta durere, încît uitam și de el, și de mine. Prin această redeșteptare a suspinelor mi s-a redeșteptat și izvorul secăt al lacrimilor, astfel încît ochii mei păreau că nu mai doresc altceva decît să plîngă și deseori, din pricina plînsului neconținut, se înroșeau de jur împrejur, așa cum se întîmplă cînd e cineva chinuit. De unde se vede că și-au primit cuvenita pedeapsă pentru deșertăciunea lor, așa că de atunci înainte nu s-au mai putut uita la vreo doamnă care, privindu-i, să-i poată mîna spre asemenea porniri<sup>138</sup>.

Și voind eu să arăt că această dorință josnică și ispită deșartă fuseseră nimicite, astfel încît versurile de mai înainte să nu dea loc la nici o îndoială, am hotărît să fac un sonet care să cuprindă cele arătate. Și am

<sup>1</sup>JB V. n. 21. <sup>TM</sup> V. n. 24.

**W Adică spre pornirea de a se îndrăgosti de o altă femeie. Poetul accentuează statornicia sa în dragostea pentru Beatrice chiar după moartea ei.**

VITA NUOVA

**spus atunci: *Vai, multele suspine-ate mîhnirii*; am zis *Vai, întrucît mă rușinam de rătăcirea ochilor mei*. Sonetul acesta nu-l împart, deoarece l-a lămurit îndeajuns expunerea făcută.**

*Vai, multele suspine-ale mîhnirii Ce-n gîndurile. inimii-și au forul Iau știușilor mei ochi si-ncre^atorul Curaaj de-a mai răspunde-n ochi privirii.*

*Par gemeni în dorinți, robiți pornirii De-a ptinge și-a vădi durerii sporul, Si plîng atît că-i încunună-Amorul Cu cearcănele .marilor martirii.*

74

VIATA NOUA

*Suspinele fi gîndurile mele*

*Se %bat în chin, în inimă închise,*

*Incit leșină-Amor de-atîta jale;*



*Căci poartă-ndureratele, înscrise A.I doamnei mele dulce nume-n ele Și, stol, cuvinte-asupra morții sale.*

40

După aceste frământări, la vremea cînd mulțime de lume se ducea să vadă icoana binecuvîntată pe care Iisus ne-a lăsat-o ca oglindă a prea-frumosului său chip <sup>139</sup> pe care în slavă îl privește doamna mea, s-a întîmplat ca niște pelerini să treacă pe un drum ce străbate mijlocul orașului, unde s-a născut, a trăit și a murit preanobila doamnă <sup>140</sup>. Acești pelerini umblau tare îngîndurați, după cîte mi s-a părut; de aceea, gîndindu-mă la ei, mi-am zis în sinea mea: « Acești pelerini par să vină de departe și nu cred să fi auzit vreodată vorbindu-se despre doamna mea, deci nu știu nimic; gîndurile lor se-ndreaptă spre alte lucruri decît cele de aici, căci ei se gîndesc poate la prieteni rămași departe, pe care noi nu-i cunoaștem ». Și-mi mai spuneam apoi: « Desigur că dacă ar fi din vreun loc mai apropiat, chipul lor ar trăda o oarecare tulburare trecînd prin mijlocul orașului îndurerat ». Și-mi ziceam după aceea: « Dacă i-aș putea aține din drum un răstimp, i-aș face și pe ei să plîngă înainte de a părăsi orașul, căci le-aș spune niște cuvinte care ar face să plîngă pe oricine le-ar auzi ». Iar după ce i-arn pierdut din ochi, m-am hotărît să fac un sonet în care să arăt ceea ce-mi spusese în sinea mea. Și pentru a fi cît mai mișcător, am hotărît să-l compun ca și cum le-aș fi vorbit lor; am făcut deci sonetul acesta, care începe așa: *Ah, pelerini, gîndindu-vă-n mers*. Și am zis « pelerini » în sensul larg al cuvîntului; căci, « pelerin » poate fi înțeles în două feluri, unul

**Is\* Dante se referă la o icoană a lui Cristos de tipul «Marama Veronicăi», Icoană considerată în evul mediu drept «nefăcută de mînă » și care se păstra în tezaurul bisericii Sf. Petru din Roma. V. și Par. XXI, 103-108.**

**" Florența. ....**

7 J

VITA NUOVA

larg și unul restrîns; în sens larg, se zice că peregrinează <sup>141</sup> oricine se află departe de patria lui; în sens restrîns, prin pelerin se înțelege doar acela care se duce ori se întoarce de la lăcașul sfîntului Iacob <sup>142</sup>. De aceea trebuie să se știe că, de fapt, oamenii care se duc la slujba Celui preainalt sînt denumiți în trei feluri: se numesc *palmieri*, cei care se duc peste mare, acolo unde poartă de obicei frunze de palmier; se numesc *pelerini* cei care se duc la lăcașul din Galiția, căci mormîntul sfîntului Iacob se află mai departe de patria lui decît acela al oricărui alt apostol; se numesc *romei* cei care se duc la

Roma, unde se îndreptau aceștia pe care-i numesc eu aici *pelerini*. Sonetul nu-1 mai împart căci cele spuse îl lămuresc îndeajuns.

*Ah, pelerini, gîndindu-vă-n mers poate La altceva decît ce vă-nconjoară,  
Dintr-o atît de-ndepărtată țara Veniți, cum pare portul să v-arate,*

*încît, nelăcrimînd puteți străbate Orașu-ndurerat din cale-afară, Trecînd ca  
niște inși ce nu măsoară A doliului său tragic gravitate ?*

*De poposiți, să prindeți vrînd de știre, Cum inima în lacrimi îmi predice, în  
lacrimi veți pleca apoi dintr-însul.*

*Pierdută e beăta-i Beatrice;*

*Dar ce cuvinte-i scris ea să inspire*

*Au darul să stîrnească altor plînsul.*

<sup>111</sup> **In text: *e peregrina*.**

**" Poetul se referă la Compostella (sau Santiago), localitate din Spania unde se păstrează moaștele apostolului Iacob. îngropat după martirajul său din anul 42 în Ierusalim, corpul sfîntului Iacob a fost dus curmînd după aceea în Spania și depus la Iria Flavia. Descoperite prin veacul al IX-lea, relicvele au fost reînhumate în lăcașul *Ad Sanctum Iacobum Aposiolum* sau *Giacomo Postolo* (de unde Compostella). Lăcașul este și astăzi un cunoscut Ioc de pelerinaj.**

## VIATA NOUĂ

41

Mai apoi două doamne nobile au trimis la mine cu rugămintea să le dau ceva din versurile mele; drept care eu, ținînd seama de noblețea lor, am hotărît să le trimit niște poezii și să mai compun una nouă, pe care s-o alăturerez celorlalte, pentru a le împlini cu mai multă cinstire rugămintea. Și am făcut atunci un sonet care descrie starea mea, și li l-am trimis împreună cu cel de mai înainte și cu un altul care zice: *Veniți,*

*voi*<sup>143</sup>.

Sonetul pe care l-am făcut atunci începe așa: *Mai sus de sfera* și cuprinde cinci părți, în prima spun unde se-ndreaptă gîndul meu, denu-mindu-1 cu numele unuia din efectele sale <sup>144</sup>. în a doua arăt de ce se înalță acolo sus, adică cine-1 face să se îndrepte într-acolo. în a treia spun ce vede, adică o doamnă care sade în gloria cerească; și atunci îi zic «gînd pelerin » pentru că purcede spiritual acolo sus, unde se află ca un pelerin departe de patria lui. în a patra arăt că el o vede cu asemenea calitate, adică în așa fel, încît îmi depășește înțelegerea; cu alte cuvinte, gîndul meu se înalță spre calitatea ei pînă la un grad pe care intelectul meu nu-1 poate cuprinde <sup>145</sup>, căci intelectul nostru este

față de acele suflete binecuvîntate ca ochiul prea slab față de soare <sup>146</sup>, iar aceasta o spune Filozoful în cartea a doua din *Metafizica* <sup>147</sup>. În partea a cincea spun că, deși eu nu pot pătrunde cu înțelegerea pînă unde mă duce gîndul, adică pînă la minunata ei calitate, înțeleg măcar atît că el este în întregime stăpînit de doamna mea, căci numele ei îmi răsună adesea în minte. Iar în încheierea acestei a cincea părți zic « scumpe doamne », pentru a da de înțeles că cele cărora le vorbesc sînt femei. Partea a doua începe de la: *Plîngînd, inteligență nouă*; a treia, de la: *Ajuns unde-i dorește*; a patra, de la: *O vede-astfel*; a cincea, de la: *De-acel chip nobil știu*. S-ar putea face împărțiri mai subtile și sonetul ar putea fi înțeles cu mai multă subtilitate; dar poate merge și cu împărțirea aceasta și de aceea nu mai zăbovesc să fac altele.

<sup>U1</sup> **V. cap. 32.**

**"\* Suspînul (v. versul al doilea din sonetul următor).**

**"s V. explicația procesului în *Convivio* III, 4.**

**" Cf. *ibid.*, cantona, strofa a patra: «Acestea-întrec a noastră cugetare, / ca pe-un ochi a soarelui lucire ».**

**" Aristotel, *Metafizica* II, 1. ; .**

**77**

VITA NUOVA

*Mai sus de sfera celei mai largi spire* <sup>148</sup> *Suspîn-mi smuls din inimă-și ia yborul: Plîngînd, inteligență*<sup>149</sup> *nouă-Amor ui Sădește-n el, spre-o cît mai sus suire.*

*Ajuns unde-i dorește-Amor s-aspire O doamnă vede—gloriei odorul, Scăldată-n ra%e ce-și revarsă sporul — Acel gînd pelerin suit s-admire.*

*O vede-astfel că, dornic să-mi explice, Nu-l înțeleg — atît de dificil e Cînd ține tristei inimi cuvîntare.*

*De-acel chip nobil știu că vești subtile îmi dă, căci spune-adesea « Beatrice »; Si să-nțeleg sunt, scumpe doamne,-n stare.*

42

' După sonetul acesta mi-a apărut o vedenie minunată, în care am văzut niște lucruri care m-au hotărît să nu mai vorbesc despre această binecuvîntată, pînă ce n-am s-o pot face într-un chip mai vrednic de ea <sup>150</sup>. Și pentru a ajunge la aceasta, mă străduiesc cît pot, așa cum ea negreșit o știe. Astfel încît, dacă va fi voia Celui prin care viețuiesc toate lucrurile, ca viața mea să mai dureze cîțiva ani, sper să spun despre dînsa ceea ce n-a fost spus niciodată despre vreo femeie. Și-apoi, fie voia Celui care e stăpînul

celor mai alese virtuți, ca sufletul meu să se poată duce să vadă slava doamnei sale, adică a acelei binecuvântate Beatrice, care privește în slavă chipul celui *qui est per omnia saecula benedictus* <sup>151</sup>.

<sup>118</sup> Empireul; cf. *Convivio* II, 3.

<sup>119</sup> **O facultate intelectuală nouă și mai puternică.**

<sup>150</sup> **Operă «mai vrednică de ea » va li *Divina Comedie*. Aceeași intenție și-o declară în *Convivio* II, 8.**

<sup>161</sup> **Care este binecuvântat în toate veacurile (lat.).**